۱۲ نجی نومر. ۱۳۲٤ سنه. ۱۲ صفر. شنبه. ۱۹۰٦ سنه. ۲۵ مارت. ۱ نجی بیت.

یولدز

اعلانلر

اوچون هر یول چامسندن برمرتبه باصدرمق اوچون ۸ تین ویل بوینچه باصدرمق اوچون ۳ صوم آلنور. اداره خانه‌مز شهر قزانده بورنایف مسجدی قارشنده ایرته برله، ساعت ۸ دن کوندز ۲ گه قدر آچقدر. بولاچقدر.

بهاسی:

آلوچیغه طابشرلمق شرطی ایله بریل اوچون ۳ صوم، یارتی یل اوچون ۱ صوم ۵۰ تیینلر. برمله‌ب هر نسخه‌سی ۵ تیینلر.

ЕЖЕНЕДѢЛЬНАЯ ГАЗЕТА „ЮЛДУЗЪ".

Цѣна 3 руб. на годъ.

Адресъ Редакціи: Казань, Екатерининская ул.

هر آتناده بر وگاها ایکی مرتبه چغاچق ادبی، فنی، معاشی وسیاسی جریده‌ء ترکیه‌در.

مدرسلرگه آچق مکتوب.

علماء کرام، سزنك آراگزده هر بر اصلاحاتقه متعصبانه منکرلرده وار ایسه‌ده اکثرگز احوال زماندن خبردارسگز. خصوصی مجلسلرده هر اشده تجدید واصلاحنی معقول کوروب سویلیسز. آراگزده فنون جدیده وافکار زمانیه‌دن خبردارلرگزده یوق توگلدر. علمانی عمومیتله سب وتحقیر قیلو بیك مودا بولوب کیتدی. یولدز مودا ییلی ایله گنه حرکت قیلونی بیك یاراتمیدر. علم هیئت جدیده موجبنچه یولدزلرنك دوران وحرکاتی نیوتون حکیم کشف ایدن تجاذب عمومیه قاعدهٔ طبیعیه سینه مبنیدر. شول سببدن حاضرگه یولدز سزگه ادیبانه برمشاوره قیلونی معقول کوره‌در. افندی حضرتلر، آراگزده هیچ برحقیقتنی آکلامیچی ترتیبات واصلاحاتقه قارشی طور وچیلرگزده باردر. بونلرنك قارتلری بردرجه معفودرلر. چونکه یاکفا اشکه قارشی کیلمك قواعد روحیه بوینچه عادتی قارتلرغه لازم وطبیعی براش ایمش. اگرده مجرد آچو وحسد ایله اهل اسلام اوچون فائده‌لی براشکه قارشی کیلسه‌لر، بونلر اجر وجزالرینی آخرتده کورورلر.

امّا یاش ملالرنك انکاری بیك عجبدر. بونلرنك اجر وجزالری آخرتکه کوب قالماس. مطبوعات بونلری تعیین وتسمیه ایله‌ده تعریف وتوصیف قیلور. نیچه یللر، دین وعلمگه خدمت ایدن قارت علمایه کوسته‌ریلن رعایه وحرمت بونلره آرتق کوسته‌رلمس. چونکه یاشلر آکلارغه وبلورگه تییشلیدرلر. آنلر اوچون جهل وغفلت هیچ عذر توگلدر.

منکرلری برطرف قویوب شهرمزنك مدرسلرینه نقل خطاب ایده‌م.

بزنك شهرمزده (۱٦) محلده سزلر (۲۵) امام ومدرسسگز.

تدقیق وانتقاد قیلندقده آراگزده اکثرگز علوم ومعارفکه هوسکار ترقی پرور کبی کورینه‌سز. شرعی وعقلی دلیللر ایله نی‌قدر اثبات قیلنسه‌ده، اصلاحاتنی هیچ قبول ایتمیه‌چك معاندلرگز، دورت بیش ذاتدن آرتق توگلدر.

اکثریتگز ایسه ترقی طرفداریسدر. اکثریت هر وقت اقلیتکه رأی وتدبیرده غالب بولورغه تییشلیدر. کیلگز زینهار، حال واستقبالدن خبردارلرگز جییلوب پیدا گوگیچسکی بر مجلس یاصاگز. اول مجلسنك شاکردلر طرفندنده محله اهالیسی طرفندنده محله اهالیسی طرفندنده منتخب وکیللر چاقرگز. شهرمزنك تعلیم وتدریس ایشلرنده خبردار معلملرینی‌ده دعوت قیلگز.

دین، علوم دینیه ومدرسه‌لر جمیع اهل اسلام اوچون اورتاق شیلردر. شریعتمز عمومی اشلرده توگل، خصوصی اشلرده‌ده کیگاش ومشاوره قیلو ایله بویورادر.

حاضرده مدرسه اشلرنده سزگه اهلی واربابی ایله کیگاش قیلوب اش یورتمك لازمدر. اوشبو علمی مجلسده مدرسه‌لر حقنك ادب ونظام دائره‌سنده مشاوره ومذاکره‌لر قیلنسون. انصاف دائره‌سنده سویله‌نگانده عمومی مجلسلرده کوبسنچه حق ظاهر بولادر. فکرلرگزنی سزده سویله‌رسز، باشقه‌لرده سویله‌رلر. بر مجلسده کیگاش تمام بولماسه، بر نیچه مجلس یاصارغه‌ده ممکن بولور. اگرده مدرسه‌لرنی اصلاح قیلورغه قرار بیرلسه، اصلاح نظاملرینی ترتیب قیلو اوچون بر کامیسیه تعیین قیلورسز. اول کامیسیه ترتیب قیلغان لایحه‌نی برزمان ینه عمومی مجلسکه قویارسز. بویله قیلماسه‌گز، شاکردلرنك چووالووی باصلو احتمال یوقدر.

بونده سزنك اوچون هیچ عار یوقدر. چونکه تعلیم وتدریس اصوللری هیچ بر ییرده عمومی مصلحتسز حاصل بولمیدر!

مدرسه‌لرنك حصولی وشاکردلرنك جییلووی علوم دینیه‌مز مندرس بولمیچه بوزمانغه قدر دوامی هر برسی سزنك سایه‌گزده‌در. بونك اوچون سزگه عالم تشکر ایته‌در. ایمدی شول علومنی تعمیم قیلو خصوصنده‌ده اتفاق ایله بر تدبیر قیلسه‌گز، سزگه تشکر طاغی‌ده آرتاچقدر.

اگرده تعصب وعناد قیلوب فتنه‌نی باصماسه‌گز، ملته بیوك ضرر ایته‌مش اولاچقسز. بوخصوصده نادان عوام سوزینه قاراماگز. انصافلی عوام شأنی بولماغان اشکه قاتشماس. انصافسزلرینی وعظ ونصیحتگز ایله اوزگز انصافقه کیترگز.

شاکردلرنك سزدن اوتنگان ماده‌لری هر برسی معقول اشلردر. اتفاق ایله اشله‌سه‌گز، هر برسی سزنك قولگزدن کیلمه‌یه‌چك اشلر توگلدر.

آقچه فلان دیمه‌گز. اتفاق بولغانن ملتمزده آقچه یوق توگلدر. احمدهادی مقصودی.

بوکونلرده شهرمزنك مدرسلری مدرسه اشلری خصوصنده اوزلری خصوصی مجلسلر یاصادقلرینی ممنونیت ایله خبر آلدق.

دین اسلام

خصوصنده بر فرانسوزنك فکری.

فخر کائنات علیه اکمل التحیات افندمز حضرتلری حقنده فرانسوز شاعرلرندن مشهور (لامارتین) نك عثمانلی تاریخی نام اثرنده یازدیغی بر فقره‌در:

دنیاده هیچ بر انسان‌تصور ایتله بلیرمی‌که نوع بشرنك اقتداربنك خارجنده بولغان موندی بر مقصد عالیگه حضرت محمد (علیه السلام) قدر عزم وحسن نیت ایته بلسون خالق بله مخلوق آراسنده‌بولغان باطل‌اعتقادلرنی توبندن بتروب خالق ایله مخلوق بیننی بربرسینه ربط ایتو وحکمتکه موافق بولغان وحدانیت الهیه فکر مقدسنی پت پرستلرنك حسابسز صنملری ایله طولی بولغان بر مشرکین یرنده نشر ونقرر ایتدره بلو همه‌سی اقتدار بشرخارجنده هم انسانغه حیرت بیره طورغان زور اشلردر. دنیاده هیچ بر انسان کورلمگاندرکه‌موندی آز بر مادی وسیله ایله اقتدار بشرنك خارجنده بولغان بو مقصد عالینك میدانغه کیلوینه موفق اولسون. زیرا حضرت محمد (علیه‌السلام) نك معاونلری مشرکین‌لرگه قاراغانده بیك آز ایدی. ذاتاً خلقت آدمدن بیرلی بوقدر آز بر زمانده بوقدر زور بر اشنی اشله‌رگه هیچ بر کشی موفق بولماغاندر. معلوم اولدیغی اوزره نشر اسلامدن صوك ایکی عصر تمام بولماغان ایدی‌که نور اسلامیت وعظ وقلچ سایه‌سنده عربستانك جمیع طرفنده نشر وقبول اولندی. (ایران، خراسان، ماوراءنهر، هند غربی، سوریه‘ مصر ف‌حبشستان، آفریقای‌شمالی‘ بعضی‌جزائر بحرسفید، اسپانیا، غالیه‌نك برجهتی) وحدانیت الهیه‌نی‌قبول‌ایدوب‌نور هدایت‌ایله‌منصورایدی. ایمدی‌مقصدنك علویت‌وعظمتی مادی‌وظاهری واسطه‌نك آزلغی وموفقیت‌نك زورلغی وکوبلگی حساب ایتلورسه، انسان بولمق جهتیله حضرت محمد (علیه‌السلام) نی قرون متقدمه وقرون اخیره مشاهیر واعاظمنك هیچ برسی بله قیاس ایتمك ممکن توگلدر. حضرت محمد هر بر حرفی بر قاعدهٔ کلیه وقانون مقدس اتخاذ قیلنلغان بر کتاب مقدس (قرآن) سایه‌سنده مختلف قوملردن حتی آرالرنده اخلاقچه‌غنه توگل لسانچه دخی کوب فرق بولغان میلیونلرچه انسانلردن بر جمعیت عظیمهٔ ملیه تشکیل ایته بلدی. مسلمانلرنك هر بر سینك قلبنده وحدانیت الهیه‌گه ایمان‘ مصنوع معبودلرگه عداوت ونفرت فکرینی هیچ بوزلماس بر صورتده یرلشدیردی جناب حقه حرمتسزلك که واعتقاد باطل‌غه قارشی بر حاکم عادل بولغان دیانت اسلامیه حضرت محمدنك امتی‌نك فیض وسعادتینه سبب اولدی. کرهٔ ارض اهالیسندن ثلثی‌نك اسلامیتنی‌قبول ایتملری یالغز حضرت محمدنك وحقیقتنك بر معجزه‌سی‌در. وحدانیت الهیه کلمه‌سی، اعتقادات باطلهٔ ماضیه نی ابطال ایدوب عالم اسلامیتنی نور هدایت ایله تنویر ایتمشدر. حضرت محمدنك تفصیلا احوال تاریخیه‌سی دقت ایله موازنه ایتلیرسه‘ آمال وافعالینك‌قدسیتی‌تسلیم ایتلمك‌ممکن توگلدر. چونکه تاریخده وقوعات قوهٔ معنویهٔ حقیقتنك بر مقیاسیدر. بر فکرکه، بو درجه‌ده عالی ودائم اولا، شبهه یوقدرکه اول‌فکر طوغری بر فکردر. بوقدر سالم وصادق بر فکرنك تیز زمانده میدانغه کیلووی شبهه‌سز حقلغینه دلیلدر. بوذات جلیل القدر حضرت محمدنك حیاتی، معامله‌لری، باطل اعتقادلرغه قارشی تدبیرلری، پت پرستلرنی ارشادقه بولغان همتی، مکهٔ‌مکرمه‌ده‌گی مشرکینك تحمل اولنماز درجه‌ده‌گی اذا وجفالرینه صبری، هجرتی، وعظ و معجزه‌لری، متعدد محاربه‌لری‘ کمال درجه‌ده ثبات وتوکلی، بلا ومصیتکه قارشی اقتدار بشرخارجنده بولغان سکون‌قلبی، غلبه ومظفریت زماننده کورلگان رفق ومرحمتی، دنیا دولتلرینی آرزوقیلماوی، دائمی عبادتی، جناب حق ایله مناسبت خصوصیه‌سی، کیفیت وفاتی‘ توکل وسعادت اخرویه‌سی‘ هر برسی حضرت محمدنك عظیم ومقدس بولووینه بیك الوغ دلیل وشاهددرلر.

« عبدالله ناصری »

دیار اسلام.

جزائر مملکهٔ اسلامیه‌سی (آلژیر).

حاضرگی سیاست مناسبتی ایله اوتکان نومرلرنك برسنده ممالك اسلامیه‌دن فاس (ماروك) حقنن مختصر معلومات بیرمش ایدك ایمدی آنك کوریشس اولان جزائر حقنده‌ده بر آز یازامز. اوشبو روشده ممالك اسلامیه‌نك هر برینك‌احوالینی بر درجه تفصیل قیلوب چقمق نیتنده‌مز. بوتون دنیاده یکرمی بیش قدر دیار اسلام باردرکه بعضلری اهل اسلام تصرفنن‌طورسه‌لرده، کوبسی باشقه‌ملتلر قول آستینه کرمشدرلر.

جزائر آفریقانك‌تون‌طرفی قریینده‌اولوب شمالاآق‌دیکز غرباً ماروك مملکتی‌شرقاًتونس مملکتی‌جنوباً صحرای‌کبیر ایله‌احاطه‌قیلنمشدر. عموم‌مساحه‌سی یعنی زورلغی (٦٦٠,٠٠٠) کیلومیتر مربع‌در. عموم‌اهالیسی (٥) میلیون اولوب (١٣٠) مکی فرانسوز، (١١٥) مکی سائر جنسلرگه‌منسوب یاوروپالی‘ (٣٤) مکی یهودی وقالغانی عرب وبربر خلقی اولوب کافه‌سی مسلماندر. هواسی معتدلدر لکن غرب طرفی بر آز اسسی‌رەکدر. یاغمور یازین بیك آز وقیشن بیك کوب یاوادر. (تل) طاولری ایله (درن) طاولری‌آستنن غی بیرلرگه قیشن قار یاووب صولر طوکادر. یازین هواسی یاوروپا هواسینه اوخشیدر. هم یاوروپاده اوسه طورغان آغاچلر بونن‌ده هر بری اوسه‌در. طوفراغی زراعتکه یاراقلی اولوب آرش، صولی، بغدای‘ آرپه، بورچاق وسائر آشلقلر بیتشه‌در. بعض آشلقلرنی ایکی مرتبه چه‌چوب جیالر. صو یاننده بولغان بیرلرینه اوچ مرتبه به‌ره‌نگی چه‌چوب اوچ مرتبه محصول آلالر. یه‌مش آغاچلرندن آپیلسین‘ لیمون‘ ایانجیر، یوزم‘ زیتون‘ خرما آغاچلری کوبدر. جزائرده یرتقچ حیوانلردن آرسلان، قاپلان، صرتلان‘ میمون، قراوگزی، آیو هم بولان ایله تریه قوشی باردر. صحرالرنن غایت زهرلی (انگرك) یلانی‌ده باردر.

معدنلری: باقر، توتیا، قورغاشین تیمر وغایت قیمتلی یشیل هم قزل اوزه‌کلی مرمر طاشلری اولوب بولر ایله کوب تجارت ایتلمکده‌در. دیگزلرنده مرجان هم صدف چغارلادر. مشهور شهرلرندن (جزائر) شهری قطعه‌نك باش شهری اولوب قاهره واسکندریه‌دن صوك آفریقانك ایك زور ایك معمور قالالرندندر. اوّل زمانن اورامل‌ری طار بولوب شهرنك اچی بر آزخراب برحالن

ایدی، فرانسوزلر اوراملرینی کیکآیتوب زور بنالر صالغانلقلرندن حاضرده شهرنك اچیده بیك ماطور وبیك منتظمدر. اهالیسی عرب، یهودی، فرانسوز وسائر ملتلردن مرکب اولەرق (۱۸۰,۰۰۰) قدردر. بو شهرنك آقادیمیاسی، کتبخانەلری، گیمنازیالری برنیچه مدرسەلری هم (۶۰) قدر مسجدی باردر، مسجدلر آراسنده جامع کبیر اسملیسی بیك زینتلی بنا قیلنمشدر. برنیچه جمعیت علمیه وجمعیت خیریەلری گوزل طاش پریستانلری وهم برسی سودا کویمەلرینه ایکنچیسی صوغش پاراخودلرینه مخصوص ایکی زور قولتق لیمانی باردر. بو دیارده اوچمنك چاقرمدن زیاده تیمر یوللر صالنمشدر.

جزائر میلاددن (۱۵) عصر مقدم (فینیکه) لیلرنك تشکیل ایتدکلری (قارتاج) جمهوریتینك قولنده اولوب برنیچه زور صوغشلردن صوك (روم لیلرغه) آلاردن (روم ایمپیراطورلغینه) کیچمشدر. جزائر قطعەسی (۵۰) نچی تاریخ هجریده معاویه اوغلی مشهور (یزید) زماننده مسلمانلر قولینه کرمش ایدی. عربی جغرافیەلرده (افریقیه) دییوب آتالغان قطعه تونس ایله برلکده اوشبو قطعەدر. اونچی عصر هجریگەقدر جزائر مملکتی (اغلبیین، زیریین فاطمیین، مرابطین، موحدین، مرین) اسملرنك یدی سیگز تورلی حکومات اسلامیه قوللرنك بوامشدر. صوکره (۱۰) نچی عصر هجریده سلطان سلیم اوّل زماننده مصر ایله برلکده ترکیه تصرفنه کرمش ایدی. (۱۸۳۰) نچی تاریخ میلادیدن باشلاب دیگز بویلرینه فرانسیه اشترنه باشلادی، نیچه یللر یرلی عرب عسکری ایله وترکیه عسکری ایله اوزاق صوغشلر بولغاندن صوك ماروك سلطانینك فرانسیەغه یاردمی سایەسنده (۱۸۴۷) نچی سنەده جزائر تماماً فرانسیه قولینه طابشرلدی.

جزائر حاضرده فرانسیه حکومتی طرفندن تعیین قیلنغان بر الوغ والی طرفندن اداره قیلنادر. اوزیده (جزائر) (قونستان) (اوران) اسملرنده اوچ ولایتکه بولنوب هر ولایت ینه برر والی اداره وتصرفندەدر. جزائرده طوروچی یاؤروپالیلر فرانسیەدەغی نظامغه تابع اولوب فرانسیەدەغی شیکللی نالوك تولەرلر، لکن اهالینی جزائرگه هجرت ایتوگه تشویق اوچون مهاجر فرانسوزلردن جیر وباشقه ملکلرندن نالوك آلنمیدر. مسلمانلردن زکات وعشر فرانسیه طرفندن حکومت فائدەسینه کوچلەب جییلمقدەدر. مسلمانلرنك اوزلرینه قاضی ومفتیلری فرانسیه حکومتی طرفندن تصدیق ایتلور. فرانسوز حکومتی مسلمانلردن رسمی صورتده عسکر آلماسەده، ترکلر زماننده جزائرده عسکرلك ایله مشغول بولغان صنفلردن جیاولی وآتلی برنیچه پولك اختیارلی عسکر تشکیل ایتوب بولاردن کوب فایدالانادر. جزائردەگی یهودیلر اتفاق، معرفت وغیرتلری سایه سنه (۱۸۷۰) سنه سندن بیرلی حقوق مدینەده فرانسوزلر ایله بردرجەده قیلنديلر: دیپوتاتصایلارغه هم صایلانورغه حقلری باردر. لکن وطن خواجەسی بولغان عربلر بوحقوقدن فرانسیەنك ظلمی بویچه محروم ایتلمشلردر. جزائرنك سنوی خزینه دوخودی (۴۳) میلییون فرانق وراسخودی (۵۳) میلییون فرانقدر. راسخودنك کیلرندن بوقدر آرتق بولووی آنده تربیه ایتلگان عسکر ایله مملکتنك اصلاح واعماری وزراعتنك ترقیسی اوچون صرف ایتلگان راسخودنك کوبلکندندر.

اسلام عالمندن.

۱۷ نچی اوکتەبر مانیفیستندن استفاده ایله ؤاتکه گوبیرناسی گلاز اویازی کیشور قریەسینك مکرهلری اسلامیتلرینی تجدید وتاکید ایتدیلر. هم ایکی میتلرنی اسلام مقبرەسینه دفن ئەیلەدیلر. بو مکرهلر میتلرنی بو وقتقه قدر کنیسه وچیرکاوگه آلوب باروب نصاری مقبرەسینه دفن قیلالر ایدی. بنم معلوماتیمه کوره مکرهلرنك روسیەده اوشبو گلاز اویازندن کوب ییری یوقدر. بن کندم گلازلق اولدغمدن بونلرنك حاللرینی بیك یخشی بلەمن بلکه قزانلق دین قرنداشلرمزنك بعضسی گلاز اویازینی ایشتکانلریده یوقدر. یاکه ایشتکانلری بولسەده، دین قرنداشلرمز بار ایکانینی هم مکرهلرنت کوبلگنی بلمی طورغانلردر. گلاز اویازنده ۳۰ قریەدن عبارت اهل اسلام بولوب اوشبو قریەلردن فقط ۶ سندەغنه مسجد جامع واردر.

یاگفا مسجد بناء قیلورغه میسیونیرلر بو وقتقه قدر بیك کوب طارالقلر قیلالر ایدی.

ع. بیکتایف.

قاپال.

- ییدی یلغا ولایتنده قاپال شهرنده ۲ نچی محلەده بو سنه ترتیبلی مکتب آچلدی. معلملری فاتح صادقف جنابلریدر. حاضرده بالالرنك اوقولرنده بیك کوب ترقی کورنلکندن قاپال اهالیسی تعلیم نظاملرینه بیك مسلم بولغانلر ایمش. ۱ نچی محلەده ده بر منتظم مکتب آچارغه حاضرلەنەلر ایمش. بو خصوصلرده امام‌لردن حاجی احمد حضرت ایله بایلردن شاه احمد، عبد القادر، یوسفجان ونجم‌الدین افندیلرنك سوز ایلەده مال ایلەده کوب همتلری کورلەدر. بر شهرده اصول جدیده مکتبی آچلسه، بر ایکی یلغه قدر نزاع وفتنەسی باصلمی طورغان ایدی. قاپال شهرنده بو حال کورنمەدی. علماسیده محله اهالیسیده عموما طبع سلیم اربابی ایمشلر. آفرین قاپالیلره.

- ثمرات الفنون جریدەسینك یازولرینه قاراغانده قتایده حاضرده (۷۰) میلیون اهل اسلام باردر. پیکین شهرینك اوزندەگنه (۲۸) مسجد و (۱۲) مدرسهٔ اسلامیه باردر.

- (ؤلادیکافکاز) شهرنده (انصاف) اسمنده بر جمعیت خیریه آچلاچقدر.

نظامنامەسی ترتیب قیلنمش. اداره رئیسی نظربیکف، خزینەدار هاشمف وسرکاتب احمدف اسملی کشیلر بولاچقدر.

- باکو مسلمانلری دوماغه چلینلککه ارشاد محرری احمد بیك آغایف ایله طبیب قارابیکف جنابلرینی صایلارغه طرشورغه قرار بیرمشلر.

- هندستان مسلمانلری یاپونیەده دین اسلامنك طارالووینه کامل غیرت ایله اجتهاد ایتمکدەدرلر. اخلاق واعتقادات اسلامیەنك فضیلتلرینی اثبات ایتوب یاپ، نچه کتابلر تألیف ایتمشلر هم باصدرمشلر. اول کتابلرنی یاپونیه اهالیسی آراسنده طاراتورغه اجتهاد ایتمکدەدرلر. ینه اسلام علماسندن کوب ذاتلر علوم دینیهٔ اسلامیەنی تمام تحصیل ایتمش بالالرینی یاپون لسانینی تحصیل اوچون بو مبای مکتبینه یبرمشلر. تحصیل تمام بولغاندن صوك بو مخدوملرنی اسلام دینینی طاراتمق اوچون یاپونیەگه یبرەچکلر. بایلریده، یاپونیەده وعظ، نصیحت ایله اسلام دینینی طاراتو یولنده اجتهاد ایتوچیلرگه دائما آقچه ایله یاردم ایتەرگه وعده قیلمشلر.

بوکوناەشمالی آفریکانڭ زونکەرو هم نیژەریا قطعەلرندەایللی قدر علماء، ضیالی هم هنر ایەلرندن مرکب بر هیئت یورمکدەدر. مقصودلری شول طرفلردەغی توزلی خلقنی دین اسلامغه دعوت ایتمك وآنلرغه توزلی هنرلر اویرەتمکدر.

مصر مسلمانلری کافکازده ارمنلر طرفندن جبرلنمش مسلمانلرغه اعانه جیمقدەدرلر.

روسیه مسلمانلری اصول جدید، اصول قدیم، اصلاحدەافساد، پارتیه مارتیه دییشوب اوز آرا شاو ایتوب نزاعلاشمقدەدرلر.

هندستان مسلمانلری هند مجوسیلرینی اسلام دینینه دعوت قیلمق اوچون (البلاغ) اسمنده بر جریده چغارا باشلامشلر. اسلام دینینه کرگان کشیلرگه هر جهتدن یاردم ایتمك اوچون هندستانده بر جمعیت خیریەده تأسیس ایدلمشدر.

صباح.

هندستانده لاهور شهرنده اسلام دینینی نشر وحمایه ایتمك اوچون رسمی بر (انجمن) یعنی (جمعیت علمیه) یاصالمشدر.

مذکور شهردە علوم اسلامیه آکادیمیەسی آچمق اوچون آقچه جیا باشلامشلر.

هندستان بایلرندن آقچه بیك تیزلك ایله جییلغانی گازیتلردە یازلادر.

«ترجمان».

عسکری امامل.

روسیه عسکری آراسندە اهل اسلامدن آلنغان عسکرلر (۳۰) مڭ دن کیم بولمیدر بونلر اوچون اوّلده کافی مقداردە عسکری امامل بار ایدی. (۱۸۹۶) نچی سنەدە ادارهٔ عسکریه عسکری امامری کیمتوب بوتون روسیه اوچون فقط (۴) عسکری آخوندغه قالدرمش ایدی. توزلی اطرافقه طارالغان اوتوز مڭ مسلمان عسکریلری اوچون (٤) امامنڭ کافی بولماياچغی بیك معلومدر. عسکر بولغان مسلمانلرنڭ دینی احتیاجلری هروقت واقع بولوب طورادر: هر آتنادە بررر مرتبه جییوب وعظ نصیحت قیلمق اوچونده امام لازمدر. چونکه وطنندن آیرلغان یاش کشیلر هیچ بر وعظ ایشتمەسەلر، توزلی کشی آراسندە هرتوزلی بوزق وگناه عادتلرگه اویرەنولری بیك احتمالدر. طعاملری شریعتکه خلاف نرسەلردن بولماوینه دقت قیلو اوچونده بر امامنڭ نظارتینه احتیاج باردر. جمعه وعیدلردە امام بولمق اوچونده امام کیرەکدر. آورولرینی توبه واستغفار قیلدرمق؛ میتلرینی شریعتچه دفن قیلمق اوچون امامل بیگرەك دە ضروردر.

(۳۰) مڭ اسلام عسکرینڭ مذکور امور دینیەلرینی ادا قیلمق اوچون (۴) امام هیچ کافی توگلدر. اوشبو اشلرنی ملاحظه قیلوب مفتی سلطانوف جنابلری (۱۹۰۳) نچی سنەدە ۲۶ نچی مارتده پادشاه حضرتلرینه بر عرضحالدە بیرمش ایدی.

بوسنه ۱۵ نچی فیۋرالدە اوفاشهرندە مفتی حضرتلرینه بر مجلس یاصادی. مجلسلرینڭ قرار نامەسینی ادارەمزگەدە یوللامشلر.

مذکور مجلسنڭ قرار نامەسی اوشبو اوچ مادەدن عبارتدر:

۱) اسلام عسکری اوچون کیرەك اورنلرینه مخصوص امامل تعیین قیلنورغه بعض شهرلردە محله امامرندن برسی مخصوص حق ایله تعیین قیلنورغه، اوشبو عسکری امامر، عسکری پوپلر ایله ژالونیەدە دە درجه واعتباردە دە بر درجەدە طوتلورغه.

۲) مسلمان عسکریلرنڭ دیانت، واخلاق وانسانیتلرینی بوزلودن صاقلامق نیتی ایله عسکری امامل معلوم کونلردە هر آتنادە بر نیچه مرتبه عسکریلرنی وعظ ونصیحت قیلورغه وآنلرنڭ صوراغان مسئلەلرینه جوابلر بیرورگه شول روشچه آنلرنڭ ایمان واعتقادلرینی محافظه قیلنورغه.

۳) مسلمان عسکریلردن آیرم پولکلر ترتیب قیلنوب آیرم کازارمالردە تعلیم وتربیه قیلنورغه.

«ادارهٔ اسلامیه» تیيشلی اورنلرینه عرض قیلوب اوشبو مادەلرنڭ فعلیتکه چغووینه غیرت واجتهاد قیلاچقدر.

خارجی خبرلر.

ترکیه.

سلطاننڭ ولیعهدی (ناسلیدنکی) اوله چق رشاد افندی بر نچه آیلردن بیرلی آورو ایدی. «ترك» جریدەسینڭ یازووینه قاراغانده حاضردە سلامتلنمشدر. رشاد افندی سلطاننڭ بر طوغان برادریدر. ترکیه سلطانلغی اوزلرینڭ قانونلری بو نچه عثمان خان نسلندن یاشدە اولوغلرینه میراث بولوب قالوب کیلمکدەدر. بو نسلدن حاضردە یکرمی قدر خانزادەلر اولسەدە، آرالرندە ایڭ قارتلری رشاد افندیدر. حاضردە (٦٤) نچی یاشندەدر. ولیعهدلك آرادەالوغ بولغان خان زادەگه قالمقلغی ظاهرا عدالت کبی کورنسەدە واقعدە بیك کوب فتنەلرگه سبب بولمقدەدر. خانزادە نسلندن بولغان کشیلرنڭ هر برسی برزمان خان وسلطان بولونی فرض قیلوب یوریدر. وبو مقصودقه ایرشو اوچون اوزندن الوغ بولغانلرینڭ تیزرەك وفات بولووینی تلیدر. بوفکر ایسه، انسانیتکه خلافلغی ایله برابر توزلی فتنه وفسادلرغه سبب بولمقدەدر.

اوشبو اوکغایسزلقلرنی بترمك نیتی ایله سلطان عبدالحمید سلطانلقنی اوغلدن اوغلغه قالدرو قانونینی چغارمقچی بولاایمش دیگان خبرلر اوّلدن بیرلی گازیتلردە یازلا ایدی. لکن بوتقدیردە سلطاننڭ الوغ اوغلی ولیعهد بولمق لازم بولادر. حالبوکه سلطان الوغ اوغلنی سلطنت وخلافت اشلرینه معقول کورمی ایمش.

حاضر بوکونلردە ایڭ کچکنه اوغلی پرنس برهان افندینی ولیعهد ایتەچك دیگان خبرلر شائع بولوب طورادر. هر نه ایسه، آل عثمان خاندانی اچندە فتنەلر چغو اوچون ایکی اوچ توزلی سببلر یوق توگلدر. مصردە چقمقدە اولان «ترك» جریدەسی ایسکی قانوننی بوزونی هیچ معقول کورمیدر. زور فتنه وبلالر چغووندن قورقادر.

آنگلیه وعربستان.

ترکیه قای طرفینه تیمریول صالاچق بولسه، شول طرفدە دیگز قرینه آنگلیه قارشی چغادر. بوکونلردە حج تیمر یولی عربستان دیگزینه عقبه شهری آرقلی چغاچق بولغانینی سیزوب عقبەگه مصر عسکرینی یوللانمش ایدی. لکن مصر عسکری باروب یتکانچی عقبه اطرافی ترك عسکری ایله طولغان ایدی. اول اش پشمەدی. بوندن دورت بیش سنه مقدم بعینه اوشبو روشدە ینه بر اش بولمش ایدی بغداد تیمریولی هند دیگزینه کوەیت شهری تیرەسنه چغاچق ایدی. آنگلیز کوەیت امیری شیخ مبارکنی قوترتوب اوزینه تابع ایتدی مبارك کوەیت شهرندە آنگلیه علمینی کوتەردی. دیگز قرینه آنگلیەنڭ بر صوغش کویمەسی دە کیلوب یتدی. دوستلق بیك قوتلەندی. سلطان بو اشکه اعتراض قیلوب آنگلیەگه نوطه یازسەدە، آرتق اعتبارغه آلنمادی.

کوەیت شهری بصره قولتغی قر ییندە کچکنه گنه بر شهردر. اطرافی عموما ترکیه ییرلریدر. بو شهرنڭ اوزی شیخ مبارك ادارەسندە بولسەدە ترکیەگە تابعدر. اوچ دورت یل اوزدی ترکیه کوەیتگە هیچ بر مال یببەرمەدی. بوتون شهر آشلقنی دیڭزدن آلورغه مجبور بولدی. بو طوغریدە باشدە آنگلیە پاراخودلری قویرقلرینی بولغاب ارزاق ومهمات کیتروب بوردیلر. لکن بارا طورغاچ آنلردە طویدیلر. کوەیت آچقدی. بالضروره سلطانغە بیعتنی یاڭغارتوب سرایی اوستینه آیلی یولدزلی ترکیه علمینی کوتەردی. آنگلیه واقعەدن بیك محزوندر. لکن بالفعل هیچ بر اش قیلور حالی یوقدر. سیاست آنگلیەنی حاضرگە سکوت قیلورغە مجبور قیلادر. ترکیه ایسه، اشلرینی کون وزمانڭ هواسینه قاراب بیك چامالاب یورتەدر.

ترکیه

اوتکان یلن ترکیه طرفندن یاپونیەغه عسکر ترتیبلرینی قاراب اورنەك آلورغه پرتوپاشا جنابلری یوللانمش ایدی. حاضردە بو پاشا استانبولغه قایتوب کورگان عبرتلرینی ادارۀ عسکریه دیوانینه طابشرمشدر.

مشهور خبرلرگە قاراغاندە یاپونیلر ترکلرگە بیك محبت قیلالر. «بهادرلکدە بزگە ترکلردن آرتق تیڭ یوقدر. شول سببدن ترکیه ایلە یاپونیه بر اتفاقدە بولو مناسب» دیلر ایمش.

ترك غازیتینڭ گمانینه قاراغاندە یاپونیه حکومتینڭ ترکیەگە دوست بولوب معامله قیلووی قتایدەغی (۷۰) میلیون مسلمان ایلە (جاوا) سوماترا وبورنیو جزیرەلرندەگی (۳۰) میلیون اهل اسلامنی اوزینه محبت قیلدرمق اوچوندر. یاپونیه بوجزیرەلرنی گوللاندیه قولندن تیز اوزینه آلماقچی بولادر. مذکور جزیره مسلمانلری ترکیه سلطانینڭ (امیر المؤمنین وخلیفۀ رسول) بولووینه بیك مسلمدرلر. ترکیەگە دوستلق کورسەتمەگانن آنلرنی اطاعت قیلدرووی مشکلدر. هر نه مقصود ایلە بولسەدە دوستلق گوزلدر.

یاپونیه گازیتلری یاپونیەدەگی نصاری میسیونیرلرینه دینلرینه انصاف دائرەسندە دعوت قیلو ایلە بویورەلر. اگردە قتایدەغی روشدە حیلە کارلقلر قیلنسه، قتای اهالیسی کبی یاپون خلقی دە راضی بولاچق توگل ایمش.

(نور)

قتای.

قتایدە حاضردە (۴۶۴,۰۰۰) قدر ایك یاڭغا سیستیمدەگی ملتق هم (۱,۵۰۰) قدر صحرا طوبی بار ایمش. قتاینڭ عسکری تیز زماندە (۳۶۰,۰۰۰) کشیدن عبارت بولاچقدر. بو عسکر عموما بعینه یاوروپا ترتیبنچه اویرەتلگان بولاچقلردر. دقت قیلمق کیرەك! بو قدر عسکر صوغش بولماغان وقتدەدە قتایدە همان آسرالاچقدر.

صوغش وقتی اوچون حاضرلەنگانی طاغی باشقە دیمك که مشرق اویاندی الله آخرینی خیرلی قیلسون.

اصول تعلیم (دیدا کتیکه).

تعلیم وتدریسدە مقصود بولغان فائدە شاگردلردە کوریلەچك ترقیلردر.

شاگردە مطلوب بولغان ترقیلر اوقوتوچیغەدە اوقوچیغەدە آساتلق ایلە تیز زماندە حاصل بولمق اوچون تعلیمنڭ دیدا کتیکە قاعدەلرینه موافق یورتلووی شرط دیەمش ایدك. اوشبو اصول تعلیم قاعدەلری هر برسی اوقوچی بالالرنڭ طبیعی وخلقی حاللرینه قاراب ترتیب قیلنمشلردر. بونڭ اوچون پیدا گوگلر طرفندن کوب زمانلردن بیرلی بیك کوب تجربەلر قیلنمشدر. وهماندە تجربه ایتلوب طورمقدەدر. یاوروپا وآمیریکادە تعلیم وتدریس اشلری نی قدر منتظم دیلسەدە، آنلردەدە همان اوزگەرتلوب طورادر. یل صاین برتورلی کیمچیلك اصلاح قیلنا بارادر. قایسی حکملردە پیدا گوگلر اختلافدە ایتەلر برسی معقول کورگان نظامنی ایکنچیلری معقول طابمیلر. شول روشچە آرادە مناظرەلردە چغادر.

اصول تعلیم جریدەلرندە ومجلسلردە مباحثه قیلنا قیلنا بر فکر غالب بولوب آخردە شول فکرگە قرار بیرلەدر. بزنڭ کوزمزگە روسیەنڭ گیمنازیه کبی اورتا مکتبلرندە تعلیم اشلری بیك ترتیبلی کبی کورینەدر. لکن بو یللردە گیمنازیه ترتیبلرندن شکایت قیلوچیلرنڭدە حسابی یوقدر. خیر بو نزاعلرغه ایسکی حکومتنڭ تدبیرلرینڭدە بر آز دخلی بولدی چونکه اوّلن معارف وزیرلگی روسیه مکتبلرینه اوز فکری ایلە تورلی امرلر ونهیلر بیرە ایدی. بو فرمانلردە اصول تعلیم قاعدەلرینه رعایه قیلنمی ایدی. چونکه آنلردن مقصود گیمنازیەلردە اطاعتلی چیناونیك حاضرلەمك ایدی. شاگردلرنڭ معلوماتی آرتوب ذهنلری آچلو مطلوب توگل ایدی. چونکه کوبنی بلگان کشی کوبنی کورە باشلی ایمش. کوبنی کورگان کشی کوب سویلەشە باشلی ایمش. کوب سویلەولر تورەلرگە ضررلی تورلی فتنەلر چغارا ایمش.

بوندن صوڭره مکتب اشلریدە باشقە اشلردە تورەلر فائدەسینه قاراب غنه یورتلمس. بلکه هر اشدە خلقنڭ اوز فائدەسی اعتبارغه آلنور. بناءً علیه تیز زماندە روسیەنڭ هر بر مکتبلرندە اصول تعلیمنڭ هر بر قاعدەسی کمالا رعایه واعتبار قیلنسه کیرەك.

۱) تدریج تعلیم.

اصول تعلیمنڭ کیرەکلی حکملرینڭ برنچیسی (تدریج تعلیم) یعنی بالالرغه معلوماتنی درجه درجه ایتوب بیروب اوّلگی درسلردە معلوماتنی بیك آز قیلمق وصوڭغی درسلردە همان آرتدرا بارمقدر.

دنیادە هر نرسەدە، ترقی ایتوب کمالگە ایرشو آقرن آقرن تدریج ایلە بولغانلغی کوزمزنڭ آلدندەدر. اولەنلرنڭ وحیوانلرنڭ اوسووندە بو حال کورینەدر. اورلقدن تیشلوب چققاچدە، بغدای آشارلق بولمیدر. طوغاچدە، کشی بالغ بولا آلمیدر.

ترقی اولەنلردە تیزرەكدر. چونکه بر جای اچندە بعض اولەن چەچەكدە آتادر، یمشدە بیرەدر، کوز کونلرندە یافراقلرینی قویوب قامللری کیبوب قوروب هلاکدە بولادر. اما حیوانلر ترقیدە اولەنلردن آقرنراقدر، بریللک طوغان حیوان ایکنچی یل طولماس بورون آناسی کبی تیزوك اوزیدە آنا بولا آلمیدر.

بونڭ اوچون بعض حیوانلردە اقل بر یل وبعضلرندە ایکی اوچ یل اوتوب کمالگە ییتمك لازم بولادر. انساندە ایسه ترقی بیگرەكدە آقرن بارادر. (۱۵) یاشینه ییتمیچی انسان کوبسنچە بالغ بولا آلمیدر. بو گون طوغان بزاو آیاغینه یوری باشلیدر. آدم بالاسی یاشی طولماس بورون یاخشیلاب یوری آلمیدر.

هر بر مخلوقاتنڭ ترقیاتینه حکمت الهیه ایلە تعیین قیلنغان چیکلر باردر. شول چیك ووقتلری ییتمس بورون هیچ بر مخلوق

تیبشلی ترقیاتینه ایرشه آلمیدر. شونك اوچون حکما طبیعتده سیکرو یوق دیمشلردر. هر نرسه نك ترقیاتینه طبیعی نظام بوینچه ایرشووی معقول بولادر. قایسی ترقیلرنی طبیعی شرطلرینی کسب طریقی ایله آرتدروب تیز تحصیل قیلمق ده ممکندر. لکن اول وقتده ایکنچی بر طرفقه ضرری ایرشه‌در. مثلا بر آشلقغه صو کوب سیبو ایله قامل و صالامنی آرتق اوسدرو ممکندر. اول وقتده یا طامری چریدر. یا که اورلغی کیم بولادر. بر بالانی آلتی آیدن صوك کوچلب اوریره‌ته اویره‌ته آیاقغه یورتورگه ممکندر. لکن اول تقدیرده بالانك آیاقلری جوواتایا هم که کره‌یه‌در. باشقه اعضالری بیك ضعیف بولوب قالادر. اگرده شرطلرنده کیه‌چیلك قیلنسه، ترقی بیك صوکغه‌ده قالادر. دورت بیش یاشینه قدر آیاقسز بولوب اوطورغان بالالر بوکا بیك وعظلی مثالدرلر. اوشبو دلیللرگه بناء بالالرغه ترقی کیترووده تدریج مطلقا لازمدر. ترقی وکمالاتنی بیك آشقدروب قوولرغه‌ده یارامیدر. کیه‌چیلك قیلوب کیچکتورگه‌ده یارامیدر.

تعلیمده تدریج قیلووده اوشبو قاعده‌گه مبنیدر ذهن وعقل اشلرنده تدریج قیلو بیگره‌ك ده لازمدر.

شاگردلرگه هر فننی اوقوتودان تدریج قاعده‌سینی رعایه قیلمق تییشلیدر. شول سببدن هر فنده بالالرغه تدریج قاعده‌سی بوینچه ترتیب قیلنغان کتابلر اوقوتمق معقولدر. حساب درسلرنده بالالرغه بیك تیز یوزلردن مڭلردن و میلیونلردن حساب ذهنی قیلدرمق تدریج قاعده‌سینه خلافدر. اوّلده ایکی اوچدن باشلاب اونغه قدر تورلی حسابلر حسابلاتمالی اونلرغه، یوزلرگه و مڭلرگه صوڭره کوچمه‌لی. قزل مال دکانینه صاتوچیلق خدمتینه کرگان بر یکتنی فرض قیلکز، بوکا خواجه‌سی کون صاین دکانده‌گی هر مالنی کورسه‌توب بهالرینی بر یولی بیان قیلوب بترسه، بو یکتنك ذهنی چووالوب غنه قالاچقی معلومدر. بو روشچه ایکی آی درس بیرسه‌ده، یکت مالارنك بهالرینی تفصیلا بلوب بتره آلمایاچقدر. چونکه بو درس تدریج قاعده‌سینه خلاف تقریر قیلنمشدر. اگرده خواجه بر کونده دکانده‌غی شورلکلرنی گنه بیان قیلسه، مثلا بو شورلکده بزلر بولور، بو سنده قماچلر بولور، اول برسنده کیملکلر بولور بو اشکافده یاولقلر و بو سنده بورکه نچکلر بولور دیوب بر کونده دکانده‌غیماللرنك جنسلرینی وهر جنسنك تورلی اورنلرینی بلدرسه، بوندن صوڭره هر جنس مالنك تورلی نوعلرینی کورسه‌توب بهالرینی تعیین قیلسه، کیبتچی ده هر جنس مالنك بهالرینی آیرم بر دفترگه یازوب خاطرنده صاقلارغه طرشسه، یا کیا سوداگر بر آتنادن صوك مشتریلرگه بعض ماللرنی صاتا بله باشلایاچقدر. صوڭره هر کون پراکتیکا وتطبیقاتی آرتوب تمام ماهر سوداگر بولاچقدر.

ایشته بو نظام علوم ومعارف تعلیم قیلغانده بیگره‌ك رعایه قیلنورغه تییشلیدر. چونکه علملك نك مسئله‌لری طاغیده نازك ونچکه‌در.

شایان تأسفدر که بزنك یورت طوماسی مکتب خلفه‌لرینك بو قاعده‌نی هیچ رعایه قیلغانلری یوقدر. ئه‌یتسه‌ك ده، سویله‌سه‌ك ده، قبول ایتو احتمالری ده یوقدر. آنلر الفبا اوقوتقانده حرفلرنك فقط اسملرینی گنه اوقوتالر. آنی ده (الیی جومو خی) دیب بیك یا کیش اوقوتالر. الفبادن صوك (کلمة کبی) سوزلرنی ایجکله تمکچی بولالر. بالانك (ك، ل، م، ة) حرفلرینك طاوشلرینی بلگانی یوقدر. باشده اورتاده آخرده نیچك یازلغانلرندنده خبری یوقدر. اول نیچك ایجکله‌سون. بیچاره بالا صوفینك قامچیسندن قورقوب (که بسنکه لاماسنلی الخ) دیگان سوزلرنی بر دعا کبی اوچ کون بیکله‌ب یوریدر.

نحو اوقوتوچی زاوودسکی خلفه‌لر نحو قاعده‌لرندن هیچ خبری بولماغان بالاغه برنچی درسده (اعوذ) نك نحو قاعده‌سینی بیان قیلورغه قوشادر. بونی ترکیچه بیان قیلورغه قوشسه بلکه بر آز ییگل بولور ایدی. آنی (لفظا عمل کرد. معنا عمل نه کرد) دیوب فارسیچه سویلارگه بویورادر. بونده شاکردلر فارسی سوزلرنی کوکللرینه حفظ قیلمقده‌درلر. شول سببلی شاکردلر علم نحوده فقط لفظا عمل قیلوب قالمقده‌درلر هیچ بر وقتده ذهنا ومعنا عمل قیلا آلغانلری یوقدر. حتی خلفه‌لرینی کوبسی‌ده معنا عمل نه کردنده‌درلر.

بو خطالر مکتبلرمزده اوقولا طورغان فنلرده‌گی خطالردر. علم حساب، تاریخ وجوغرافیه اوقوده‌غی خطالرنی بیان قیلور ایدم. لکن صوفیلرنك بو فنلرده هیچ خطا قیلغانلری یوقدر. چونکه اول فنلرنی هنوز اوقوتقانلری یوقدر.

یولدز املاسی.

ترکیچه جریده‌لرمز کوبه‌یدی. کوبسینك اسمی ترکیچه بولماسه‌ده، تللری ترکیچه بولمق دعواسنده‌درلر. لکن تللری ترکیچه بولوب بیته‌می، یوقمی؟ حاضرگه بومسئله‌نی ایکنچی بحثکه قالدروب طورامز. شیمدیلك یازو مسئله‌سندن بحث قیلاچقمز. تل ویازو مسئله‌سی حقنده یولدزنك مخصوص بر بابی باردر. بو خصوصده برنیچه مقاله درجده قیلنمش ایدیلر. ایمدی ینه باشلامالی. چونکه برنیچه جریده یولدزنك املاسندن راضی توگللر ایمش «یولدز» غه اوزینی نیچك یازارغه کیره‌کلگینی اویره‌ته باشلادیلر. برسی بیك یا کیا اولدیغندن تیزوك یولداشلرینه درس ئه‌یتورگه طوتنووی بر آز عجبره‌کدر. استاذلرنك بری یولدزنی (یلدز) شکلنده یازلمالی دییور. ایکنچیسی (ییلدز) شکلنده یازلمالی دییور. اوچنچی ودورتنچیلری (یلدوز ویولدوز) دیبه‌چکلردر. ینه باشقه‌لری چغوب ده قازاقچه (جولدز) یاکه عوامچه (جوندز) یاکه چواشچه (چولدر) شکللرنده دیسه‌لر، بیگره‌کده عجب بولاچقدر.

بزنك ترکی سوزلرنی یازوده قاعده شولدرکه «هر سوز آغزدن نیندی طاوش وحرفلر ایله ایشتلسه، شول حرفلر ایله یازلمالیدر.»

(یولدز، کوندز، قوندز) کلمه‌لری اوشبو قاعده بوینچه (واو اوتور) ایله یعنی ضمهٔ مشبعه وواو مقبوضه ایله یازلمق تییشلیدرلر. بو واو اوتور ترکیده بیك شائعدر. اوچ (۳)، کون (نهار)، تون (لیل)، قوش (طائر) کلمه‌لری ترکی شیوه‌لرنك هر برسنده واو ایله یازلمقده‌در بونلری (اچ، کن، تن، قش) یاکه (ایچ، کین، تین، قیش) دیب یازغان کشی یوقدر.

چونکه کوب کشی آوزی ئه‌یتکان سوزینی قولاغی ایله طکلاب یازادر.

ترکلر یولدز کلمه‌سینی نی سببدندر. (ییلدیز) دیه یازمقده‌درلر.

لکن آنلر (بلور، کیلور، کیچنور، نوگل، اوچون) کلمه‌لرینی‌ده گاها (بیلیر،

کلیر، کچینیر، دگل، ایچین) شکللرنده یازالر. آنلرنڭ سویله‌ولری‌ده بزنڭ سویله‌ومزگه برآز باشقه‌در. یولدز قزان شیوه‌سی طرفداری اولدغندن. تلده‌ده یازوده‌ده قزان شیوسینی اعتبار قیلاچقدر. ضرور بولماغان اشلرده عثمانلیلرغه تقلید قیلاچق توگلدر.

یولدز اوز املاسنده‌ده اچنده یازلغان سوزلرنڭ املاسنده‌ده ممکن قدر فونیتیچسکی (Фонитически) یازاچقدر.

یولدز صاحبینڭ دعوا قیلدیغی (واو اوتور) ایله (فتحهٔ حرفیه) حاضرده کوب معلملر طرفندن قبول ایتلدی.

شول سببدندرکه یاش محررلر (سویله، اوچون، ئه‌لی، ئه‌یله‌نه) کلمه‌لرینی صوتیانه یازا باشلادیلر. چونکه فنگه مبنی بولغان حقیقت بر زمان غلبه قیلمی حالی یوقدر.

فقط بو املاغه ایسکی فکرلی جدیدیلرنڭ قارت کوزلری ایه‌له‌نه‌سی قالدی.

(یولدز) کلمه‌سینڭ اصلی (یول دوز.) دیه‌کدر. ایسکی زمانده بابالرمز قاراڭغی کیچه‌لرده یوللرینی یولدزلرغه قاراب توزله‌دکلری اوچون (یولدز) نی اویله آتامشلردر. بوڭا بناءً بو کلمه‌نڭ اصلنده‌ده (واو) باردر.

استانبولده باصلغان چغاتای لهجه‌سنده (یولدز) کلمه‌سی (یولدوز) شکلنده یازلمشدر.

تل و یازو.

انگلیز تلی بیك آور تللردن حساب قیلنادر. بونڭ سببی الفبا وحرفلرنده قیاس وقاعده یوقلغی‌در. چونکه انگلیزچه بر حرف تورلی یرده تورلیچه اوقولادر. اون تورلی طاوش ایله اوقولغان صوتی حرفلرده باردر. چیتنلکنی اصلاح قیلو فکری چوقدن سویله‌نمکده ایسه‌ده قدیملك چغوب بتمه‌گان بعض منکرلر قارشی کیلمکده ایدیلر.

حاضرده آمیریکاده نیورك شهرنده بو خصوص اوچون علماء السنه‌دن (۲۰) کشیدن مرکب بر کامیسیه یاصالمشدر. وبو اش اوچون بر بای بر نیچه یلغه قدر هر یلده اوتوزمڭ صوم قدر آقچه صرف قیلاچق بولمشدر. آمیریکاده تون یاق اشتاتلرنده‌غی خلقنڭ کوبسی آنگلیه‌دن کوچکان مهاجرلر نسلندن اولدقلرندن تللری عموما آنگلیزچه‌در.

املانی اصلاح خصوصنده بزنڭ آرامزده‌ده قدیم فکرلی جدیدیلر آز توگلدر.

اقدام.

انتقاد ادبیات.

ادبیاتمز بو سنه ایکی دانه مترجم اثر ایله تزیین اولوندی. بونلرنڭ ایکیسیده روسیه‌نڭ ایسکی محررلرندن مشهور گوگلنڭ اثرلریدر. عیاض افندی اسحاقی طرفندن ترجمه اولونان محرر مذکورنڭ بیك اولقدر مشهور اولمایان «بورونغی آلپاوتلر» اسملی حکایه‌سنی «العصر الجدید» ژورنالینڭ برر نومره‌سنده اوقودق. بر رساله‌نی اوقوب بترمه‌دن آنی تنقیده کریشمك بر آز چیتن ایسه‌ده، فقط بش اون صحیفه‌سنی اوقومقله اواثر حقنده بر فکر اجمالی حاصل ایتمك ممکندر ظن ایده‌رم. «بورونغی آلپاوتلر» نڭ افاده‌سی آچیق ولسانی خالص قزانیدر. عیاض افندی برادرمزنڭ بعض غیر مأنوس میشر کلمه‌لرینی تدریجاً تاشلا‑دیغنی صوڭغی اثرلرنده ممنونیتله کوره‌مز. علی الخصوص بو ترجمه‌سنده عباره‌سی تیگز وافا‑ده‌سی قبا وتاتسز دگلدر. هر حالده ترجمه‌نڭ بر مبتدینڭ دگل بر محررنڭ قلمندن چقدیغی قوللاندیغی عباره‌سندن معلومدر. اثرنڭ یالڭز بر قصوری وار ایسه اولده املا جهتندن عدم انتظامیدر. بیك کوب یرلرده عین کلمه‌نی بر نیچه شکلده یازمشدر. مثلا «دن» اداتنی «دین، دن، دان» دیه و «ایله» اداتنی بعضا «برلن، برله، ایلان» و «کبی» ادات تشبیهنی «کبك، کوك شیکللی» دیه یازمشدر. کذلك «ط» حرفنی بیك کوب استعمال ایته‌شدر. حالبوکه «ط» «ص» کبی حرفلر تلمزنی دها زیاده قالون ایتمکدن باشقه بر اشکه خدمت ایتمسلر. هر نه قدر املاجه بر قواعد عمومیه‌مز یوق ایسه‌ده فقط «دن» وسائره کبی اداتلر اکثریت طرفندن بزم کوستردیکمز وجهله قبول اولنمشدر. بر نیچه اثرلری ایله اوزینی تانیتمش تحریر وترجمه عالمنده تجربه حاصل ایتمش بر محررنڭ بوراسنه نظر دقتینی جلب ایده‌مز.

ایکنچی ترجمه اسمینی به‌ندیکمز ع. ر. طرفندن ترجمه اولونان گوگلنڭ مشهور «اویله‌نو» اسملی کامدیاسیدر. بو افندی بوندن برنچه یل اوّل گوگلنڭ «ریۋیزور» اسملی کامیدیاسنی ترجمه ایتمش ایدی. «ریۋیزور» بیك فنا ویارتی یورتی ترکیچه بیلن میرزالرنڭ تلی ایله ترجمه اولوندغی حالده بو اثرنده مترجمنڭ تلی شایان تحسین بر درجه‌ده توزه‌لمشدر ع. د. افندینی تبریك ایده‌مز. «اویله‌نو» اوچ فورمادن عبارت خیلی زور بر اثردر: فقط ناشر افندی کیسهٔ حمیتینی برآز دها اچمش اولسه بش فورما اولمش اوله‌چق بو کتابنڭ جسامتی غیر مناسب وحرفلری بیك واق وناچاردر. بوکبی کتابلر برآز کوچك شکلده اورتا حرفلر ایله باصیلسه‌لر دها زیاده نفیس اولورلر ایدی. ناشرلر، بیچاره یاش محرر ومترجملرمزنڭ خدمت وغیرتلری ایله کره‌گی کبی انتفاع ایتدیکلری حالده هیچ اولمازسه کتابلرنڭ نفاست طبعنه دقت ایتسه‌لر، اثرلر بویله رغبتسز وشکلسز اولماسلر ایدی. بوکبی اثرلرنی محرر ویا مترجم افندیلر اوز کیسه‌لرندن طبع ایتدیرمکه غیرت ایتمه‌لیدرلر. چونکه طمعکار ناشر وکتابچیلر یالغز اوز فائده‌لرنی کوزه‌توب اثرلرنی بر باد ایتدکلری ویاخود مراجعت ایدن محررلرمزگه اثرلرینه مقابل بش اون روبله تکلیف ایدب اثرینی‌ده صاحبنی‌ده تر ذیل ایتدیکلری وبو سببلردن بیك کوب گوزل اثرلرنڭ دنیا یوزینی کورمه‌دن مطبعه کوشه‌لرنده چروب بتدیکلری ارباب قلممزنڭ اکثرینه معلومدر ظن ایده‌رم. بناءً علیه اگر اوز اثرلریمزنی اوزمز نشر ایدرسه‌ك، اثرلریمز نادان ئکسپلواتاتورلرنڭ ظلمندن و محررلرمز تساعل ورذالتدن قورتیلورلر ایدی.

انتقادمزنی بترمه‌دن شونی‌ده علاوه ایده‌یم: بلمیم ترجمه اچون یگل تابدیقلرندنمی ویاخود دها جدی اثرلرنی اوقوماغه خلقمز آلشمادیغندنمی هر نه‌دن ایسه مترجملرمز باشقه روس محررلرینه قاراغانده گوگلنی ترجیح ایته‌لر.

حالبوکه گوگل، روس مشاهیر محرری آره‌سنده اولقدر بر موقع ممتاز توتمامقله برابر اثرلرینڭ مزاخگولکدن باشقه بر مزیت ادبیه‌سی یوقدر. بو کونگه قدر گوگلنڭ مهم اثرلرندن اوچ دانه‌سی تلمزگه ترجمه اولوندی. بر گوگلدن بوقدرسی بزنڭ ایچون حاضرگه کافیدر. ایمدی مترجملریمزدن امید اولونورکه محرر مذکورنڭ سفسطه‌دن عبارت باشقه اثرلرینی ترجمه ایله وقت ضایع ایتمه‌یوب، دیگر روس محررلرینڭ مهم و گوزل اثرلرینی

ترجمه ایتمکله ادبیاتمزنی تزیین ایتسه‌لر ایدی
ع. کرم.

اداره‌گه خطلر.

طاشکنددن مکتوب عالی.

اوشبو مقالهٔ فکریمی حضور شریفکزگه تقدیم ایلادیم. کمینه نیچه مرتبه حرمتلو ترجمان گازیته‌لریده ترک وتاتار تل مسئله‌لرینی اوقودیم. نور گازیته‌سیده هم بارلیغی معلوم بولادر. سز صاحب امتیازنی اوچنچی نمورلیك یولدز نسخه‌گزده اوقودیم. کنه بشلانچی رقملو نسخه‌گزده (اوقوگز هم یازگز) دیگان عباره‌لرنی کورگانیمدن کستاخانه اوشبونی یازماقغه جرأت ایتدیم. خطاسینی عفو بویوروب تصحیح ایتمك سز جنابکه عائد. شیوه‌گزنی مقبول کوررمز. بزنك ترکستان مملکتلری ترك درلر. تاجیکلری اکثریسی تاغلریمزنك دامنه‌سیده جای آلیشیب‌در. فرغانه اوبلاستیده مشهور شهرلری: خوقند، اندیجان، مرغنان، نمنگان. بارچه‌سی ترك هم تیللریده فرقلری بربرلرینه ظاهردر. سردریا اوبلاستی هم ترك بولوب تاشکند، چیمکینت، ترکستان، اولیا آتا خلقلرینی هم زبانلریده فرقلری معلوم بولادر. تاجیکلرنی ترکچه سوزلاشماغی ینه بولکچه کورونادر. قزاق، قرغز، قبچاق، قراقالپاق دیگان اوروغلرنك هم سوزلریده فرقی روشن کورونور. امّا فرقلری نیچه بولسه هم آڭلارمز بیلارمز بوکا اوخشاش حرمتلو ترجمان، حیات، ارشاد، نور، الفت، مخبر، یولدز، کذا وکذا نه یازایورلرسه اوقورمز فهملاب توشنه بیلورمز. اوز ترك تیللریمزدر. بیلماسلیککه تامورلریمزده‌گی قانلریمز قویمای‌در، برقوملیکمز معلومیمزدر. هرخیلی قراقلیك تیللر لغتلری ایله گفتار ایتسونلر یازسونلر، املا قورسونلر زیان یوق آڭلاب اوقورمیز. قدیم جاهلیت زمانیده آغا اینیلر تاتارمن مغولمن دیب، فرغنلر قیلدیلر. صوڭغی وقتلرده سنی وشیعه‌من دیب، قان توکدیلر. نه‌زیانلر بولغانی تواریخلرده مبین‌در. دنیاده تریکلیك بزلرگه موندین بولك موجود بولمایدرمی؟ بار بولسه کیره‌ك. قارینداش ودینداشلره مخالفت چیلیکلرگه نه حاجت؟ برلیکده آسایشن یاشایلوك.

حیات جریده‌سیده اوتکان بیل جناب فضیلتلو احمد بیك آغایف نه‌طرز زیبا سوزلامیشلر: سنی هم توگلمن شیعی هم توگلمن مسلمانمن دیمشلر. بزلر هم اویله دییرمز. هرنه قیلیب مسلمان بولایوق رفتار ورویشلریمزنی توزاتایك.

الداعی سید عمر بیك سید محمد خدایارخان اوغلی.

کیرماندن

جرائد عموم امتنك تهذیب اخلاقینه خدمت ایتمه‌سندن طولایی غایت مهم اوراقدر. بویولده خدمت ایدنلر ایله نه‌قدر افتخار، وخدمتلرینه نه‌کبی تشکر وخیر دعائلر ایدرسك‌ده آزدر.

شول سببلردن محرر افندیلری تبریك، وموفقیتلری ایله افتخار، واجتهادلرینه تشکر ایده‌مز. جناب الله ثبات وقرارله خدمت ملیه‌ده دواملرینی نصیب ئه‌یله‌سون. شاید ارباب جریده اولان محرر افندیلرمز قومه‌زده اولان استعداد فطریه‌لرینی میدانه چغاروب عارضی قارا وقباحتلرنی ازاله‌یه غیرت ایدرلر. لکن خصوصی بر شخصنك عرضینه طوقنه‌چق شیلری، جریده ایله نشر قیلمغه شریعتمزده رخصت یوقدر. تشنیع فاحشه ممنوعدر. زمانمز الفت وصداقت زمانیدر. متفرق اولان اهل اسلامنك اختلافلری جریده‌لره چقماسه، گوزل اولور ایدی، جریده‌لرمز افساد اخلاقه دگل بلکه تهذیب اخلاقه خدمت ایتسه‌لر گوزل اولور ایدی عالمة النبات.

منظوم سوزلر.

ای قرداشلر ئه‌یده‌گز قوزغالایق
جهالت قویماسینی بوزغالایق
بزدن باشقه هر بر ملت آلغه‌کیتمش
آلغه کیتمك اوّل ایدی بزگه لایق.
مسلمانلر، اتفاقغه طرشگز
ملت اوچون بیللر باغلاب کرشگز
ملتمز کوب زمانلر آستده بولدی
اجتهادله اوستکی قاتقه ایرشگز
بر قوزغالسه ملتمز آلغه کیتر
نق طوتونسه‌ق جهالتلر بیك تیز بتر
هر خصوصده اویانسه ملتمز
هر قومنك آرتندن قووب یتر
طرویسك محمد نجیب.

قرغز وقازاق شعرلرندن.

بو شاعر اوزی قازاق بالاسندن
بر شاکردر طرویسکی‌نك قالاسندن
کوینوب قازاق خلقن وعظلیدر
شعر ئه‌یتوب قدر حال چاماسندن
ای قازاق، عبرتلر آلاسگبه
غفلتده جوقلاب جاتوب قالاسگبه؟
ایرکنشیلك بیرلگان هر قومگه
بول سوزگه قولاغگدی صالاسگبه ؟
توسونسه‌ڭ حریتنك ضدی قوللق
حریتلی خلقدار آلا زورلق
مقصودلر دیندان بولسون هم دنیادن
بولمیشی قالور بولسه، نیدی خورلق.
بول زمان طرشوغه جایلی زمان
قیملداماغانلرغه جوقدر امان
نیك طرشمی طورامز بزلر همان
جالقاو جوقدر بو دنیاده بزدن جامان
قازاق‌مالنی حلال‌جیوگه طوتار بولسه،
هر قولسقه مسجدمکتب صالوب قویسه،
امام ایله مدرسنی صایلاب قویوب
هر تورلی علمدرگه قازاق طویسه،
محکمهٔ شرعیه‌ده بولوب قویسه،
آرامزدن اوقوغانلر ملا بولسه
صول چاقده شامانی دیب بزگه آیتپاسلر
اوصندای اجتادلر بزده بولسه .
اونبایق،
بو زمانده قالام حیران من آدملر سوزینه
هیچ اشانماسلر عالمنك سوزینه هم اوزینه
اوشبو نفاق هر أشمزنی بزم ویران ایدر
کورکه باشقه‌لر حالینی هر أشی حیران ایدر
نیك آلرحیران‌که بزویران بولب‌قالغان بولای
سببی بزنك جاهللر هیچ طرشمیلر شولای
ملك تأسف بو متعصب نادانلر حالینه
کوز آچوب هیچ قارامیلر دنیانك احوالینه
الی آخره، خطیب بن‌شیخ

دوخونوی صوبرانیه‌دن وباشقه محکمه‌لردن بولغان سؤاللرغه قارشی میتریکه دفترلدن روسچه رسمی جواب اوچون کیره‌کلی سوزلری باصدرلمش کاغدلرنك یوز نسخه‌سی ۲ صوم ۵۰ تییندن قزانده کریمفلر کتبخانه‌سنده صاتلمقده‌در. ۳—۱

روسچه اوقوتوچی.
بالالرنی آیینه فقط اوچ صوم ایله روسچه اوقورغه، یازارغه هم سویله‌شورگه اویره‌ته‌من. آدریس: یونسفلر میداننك بدرالدین آپانایف یورطنده.
نیکولای طروشکوف. ۳—۱

تش طبیبی.
کالیریه آ. سمیرنوۋا هر کون تشلری ضعیف کشیلرنی قبول‌ایتوب آورتقان تشلرنی دوالیدر، کیتلگان تشلرنی آلتون وفارفور ایله‌یامیدر، آلتوندن‌کومشدن وکاوچوکدن یاصالغان یاڭا تشلر قویادر. الوغ کازانسکی اورامده بیرگمان یورتنده ۲۳ نچی فاتیرده.

حریت اهالی فرقه‌سی طرفندن تنبیهنامه

ڤیچرنیی (أیخو) گازیتندن ترجمه.

شهر قزان صایلاوچیلری، کم ده که سزنڭ آراڭزدن حکومت ودولتمزنڭ ایسکی اداره وترتیبینڭ ناچارلغینی آڭلاغان بولسه‘ بوندن صوڭ مملکتمزده چغاچق نظام وزاکونلرنڭ پادشاهمز ایله خلقمزنڭ اتحاد واتفاقی ایله گنه چغولرینی تله‌سه‘ دولت دوماسی حضورنده مینیسترلرنڭ جوابقه قالولرینی معقول کورسه هم مملکتمزنڭ ایمانا ونالوکلری جییلوی همخزینه آقچه‌لرینڭ تییشلی اورنلرینه طۆتلوی دوما مجلسینڭ رضالغی وتفتیشی ایله بولوۋینی استه‌سه، صایلاوچیلقغه حریت اهالی پارتیه‌سی یاغنده بولغان کشیلرنی صایلارغه طرشسون.

اگرده‌سز مملکتمزنڭ طنچسزلغینی هم ضعیفله‌نوۋینی تورلی ملتلر آراسنده بولغان دشمانلقلردن، بعض دینلرگه قسنقیلقلر بولودن هر تۆرلی خلقنڭ حقوق وپراۋالری نظام قارشنده تیگز طوتلماغانلقدن ایکانینی بلسه‌ڭز، روسیه‌نڭ اچی طنچلانووی هم چیت‌حکومتلر آراسنده قوّتلی بولووی هر تورلی خلقنڭ دوستلانۆب بر اتفاقغه کیلووندن حاصل بولاچغینی آڭلاساڭز‘ حریت اهالی پارتیه‌سی طرفنده بولڭز.

مملکتمزده سودالرنڭ قوّتله‌نووی، اشچیلرنڭ حاللری تۆزه‌لووی آول خلقینڭ معیشتی تۆزه‌لودن ایکانینی، آول معیشتینی تۆزه‌تو اۆچۆن آنلرغه خزینه آقچه‌سی ایله ییر خواجه‌لرندن ییر آلۆب بیرو کیره‌کلگینی آڭلاغان بولسه‌ڭز، حریت اهالی پارتیه‌سینه کرڭز.

اگرده ایمانا ونالوکلرنی توله‌و فقیر خلق اۆچۆن بیك آور ایکانلگینی بوندن صوڭره نالوکلر کشیلرنڭ دوخوتلرینه چامالاب عدللك ایله جییلونی معقول طابسه‌ڭز، حربت اهالی پارتیه‌سی مسلکنده بولڭز.

بوحربت پارتیه‌سی میدانغه چقغاچده، توره وچیناونیکلرنڭ اوز اختیارلری ایله‌گنه اش قیلولری ایله کوره‌شه باشلادی، هر وقت هراشده ایرکنچیلك وعدللك بولووینه اجتهاد قیلدی.

بو پارتیه دوما مجلسلرنده‌ده همان ایرکنچلك تیگزلك وعدللك اوسکه چغووینه طرشاچقدر. مذکور پارتیه دوماچلینلرینی صایلاوغه هر برکشی قاتشونی صایلاوده‌ده صایلانوده‌ده هرکم تیگز طوتلووینی، صایلاو اشلری یاشرن روشده یورتلووینی وصایلاو فقط برگنه قات بولووینی تلیدر‘ چونکه کامل عدللك، صایلاو شول روشچه بولغانده‌غنه ممکن بولادر.

بو پارتیه دوماده روسیه‌ده نظاملرنڭ بوتون خلققه فائده‌لی روشده ترتیب قیلنووینه طرشاچقدر. بناءً علیه هر برگز دوماده بو-پارتیه‌نڭ اوستون بولووینه طرشڭز. اگرده صایلاوچیلقغه‌ده بو پارتیه طرفنده بولغان کشیلرنی کوبره‌ك صایلاسه‌ڭز، دوماده‌ده بوپارتیه کشیلری کوبره‌ك بولورلر.

اوزڭزنڭ پراۋاڭز ایله فائده‌لانڭز. صایلاوچیلقغه‌توبه‌نده یازلغان کشیلرنی صایلارغه طرشڭز. شهرمزنڭ چاستلرنده (اوچ چاستده) صایلاوچیلقغه صایلانۆرغه بوپارتیه طرفندن معقول کورلگان کشیلر توبه‌نده یازلمشلردر:

ایکنچی چاستده اوشبو کشیلرنی صایلاو معقولدر:

Аитовъ, Сулейманъ Мухамедзяновичъ, купецъ. № 50.
Александровъ, Василій Александровичъ, желѣзно-дорожный служ. № 56.
Апанаевъ, Бадретдинъ Каримовичъ, купецъ, № 90.
Боголюбовъ, Анатолій Антоновичъ, желѣзно-дорожный служ., № 245.
Богатовъ, Александръ Павловичъ, № 242.
Галикѣевъ, Садыкъ Сафичъ, купецъ, № 415.
Галіевъ. Мухамедзянъ Ибніаминовичъ, купецъ, № 406.
Жаковскій, Семенъ Варфоломеевичъ, пароходовладѣдецъ. № 588.
Иманкуловъ, Мифтахутдинъ Исмаиловичъ, купецъ. № 695.
Ильинскій, Василій Николаевичъ, агенгъ к-ры Надежда. № 689.
Мукминевъ, Гайнутдинъ Шарафутдиновичъ, купецъ. № 1065.
Мусинъ, Садыкъ Гайсичъ, купецъ, № 1075.
Рагозинъ, Ефимъ Григорьевичъ, представитель торговой фирмы. № 1372.
Сайдашевъ, Мухаметзянъ Ахметзяновичъ, купецъ. № 1433.
Самаринъ, Сергѣй Матвѣевичъ, агентъ пар. по Волгѣ. № 1469.
Фонъ-Шмитъ. Альбрехтъ Эдуардовичъ, агентъ Нобеля. № 1786.

بیشنچی چاستدن اوشبو کمسه‌لرنی:

Алкинъ, Сеидъ-Гирей Шагіахметовичъ, прис. повѣр. № 115.
Апанаевъ, Мухамедъ-Закиръ Абдулъ-Каримовичъ, потом. почет. гражд. № 156.
Галикѣевъ, Абдурахманъ Сафичъ, купецъ. № 456.
Галіевъ. Халилулла Хабибулловичъ, купецъ. № 453.
Ишмуратовъ, Абдурахманъ Ахметовичъ, купецъ. № 850.
Кутлубаовъ, Искиндеръ Мустафичъ, врачъ. № 1004.
Казаковъ, Абдулъ Гамидъ Шакировичъ, потом. почетн. гражд. № 862.
Рахматуллинъ, Измаилъ Ахмедзяновичъ, мѣщан. № 1495.
Шафѣевъ, Ибрагимъ Музафаровичъ, мѣщан. № 2130.
Юнусовъ, Мухамедъ-Рахимъ Абдурашитовичъ пот. почетн. гражд. № 2155.

آلتنچی چاستدن اوشبو کشیلرنی:

Абызовъ, Шарафутдинъ Хисамутдиновичъ, Ахунъ. № 15.
Амирхановъ, Абдулла Насретдиновичъ, мулла. № 42.
Ахтямовъ, Ахметзянъ Ахтямовичъ, крестьянинъ. № 69.
Веселовскій, Бернардъ Андреевичъ, инженеръ. № 182.
Завадскій, Андрей Андреевичъ, инженеръ № 374.
Ихсановъ, Абдрахманъ Ибрагимовичъ, мѣщанинъ. № 442.
Мансуровъ, Хайрулла Юсуповичъ, мѣщанинъ. № 658.
Рясенцевъ, Алексѣй Осиповичъ, врачъ. № 914.
Степановъ, Гурій Ивановичъ, пом. провизора. № 2022.
Шагизигановъ, Шакирзянъ Шагизигановичъ, купецъ. № 1201.

صایلاو بلانکسینه درست یازلسونلر اۆچۆن بوافندیلرنڭ اسملری روسچه درج قیلندی. صایلاو بلانکسینه بعینه‌بونڭ یازلغان روشچه تفصیللاب روسچه یازمق لازمدر.

صایلاولر.

حاضرده مملکتمزده دولت دوماسی اۆچۆن وشورای دولت اۆچۆن چلینلر صایلارغه صایلاوچیلر انتخاب قیلنا باشلادی.

عجیبدرکه‌هر طرفڭ (حریت اهالی) فرقه‌سینڭ کشیلری کوبره‌ك صایلانادر. دینی وملی فرقه‌لرنڭ هربری آزراق صایلانالر. بوپارتیه باشقه پارتیه‌لر آراسنڭ اورتالقده حساب قیلنادر. هراشده تفریط ایله افراط آراسنده توسط یعنی اورتالق باردرکه‌عدالت شونده‌در. بومسئله اسلام کتابلرنده بیك‌کوب زماندن بیرلی یازلمشدر.

پیغمبرمز: «هراشنڭ خیرلیسی اورتاچه بولغانیدر» دیمشدر. بوپارتیه‌نڭ نظامنامه‌سی یوریدیچسکی بیك تدبیر ایله یاصالمشدر. بۆنی یاصاغان وقتده، دولت ومملکت‘نی سببلردن آرتقه قالغانی، ومملکتڭ ملتلر آراسنڭ دشمانلقلر‘نی سببلردن بولغانی بارده ملاحظه قیلنمشدر. بوندن صوڭره روسیه‌ده ترقی وصلحغه مانع بولغان هیچ برحکم ونظام قالدرلماسقه طرشلمشدر. حاصل کلام بونلرنڭ پروگراماللری فقط حس ایله ترتیب قیلنمامش. بلکه عقل ایله ترتیب قیلنمشدر. عقل ایسه، حسدن آرتقراق خبردار وتدبیرلیدر. دینی

پارتیه‌لرنڭ پروا گراممالری عقلدن قطع نظر ایله حس دینیگه بنا قیلنوب اوزلرینڭ دینلرینی کوته‌رو مقصودی ایله ترتیب ایدلمشدر.

مانیفیست پارتیه‌سی ایله حقوق پارتیه‌لرینڭ مقصودلری دینلرندن قطع نظر ایله روس اهلی قومنی همان آلده طوتمق، باشقه ملتلرگه قاراغانده روسیه‌ده آنلرنی راحته‌رك معیشت قیلدرمقدر. ایشته بونده بر حس ملی یعنی (ناتسیونالیزم) باردر. ناتسیونالیزم ایسه کوبسنچه شوۋینزم گه طارتادر. (ناتسیونالیزم) هر قوم اوز ملتینڭ آلغه بارووینی استه‌مکدر. (شوۋینزم) هر قوم اوزینڭ آلغه بارووندن بارماوندن قطع نظر ایله باشقه ملتلرنڭ آلغه کیتمه‌وینی استه‌مك واوز ملتنی مطلقا باشقه‌لردن آرتق ومقدس دیب بلمکدر.

بو ایکی اصطلاح (غبطه ایله حسد) کبیدر. (غبطه) یاخشی کشیلرگه قزغوب اوزیده یاخشی بولورغه طرشمق دیمکدر. بو خصلت شرعاً بیك مقبول وممدوحدر. (حسد) باشقه کشیلرنڭ یاخشی بولماولرینی تله‌مکدر. بو ایسه، شرعاً بیك ممنوع وحرامدر.

نیته‌که (غبطه) بیك تیز (حسد) که ئه‌یله‌نو احتمالدر. شونڭ کبی تربیه سز کشیلرده (ناتسیونالیزم) ده بیك تیز (شوۋینزم) گه آوشادر. شول سببلردن مذکور مانیفیست وحقوق پارتیه‌لرنده کامل عدالت شبهه‌لیدر. (سوداگرلر) پارتیه‌سینڭ نظامی تیز تیز بایو آقچه جیو فکرینه بنا قیلنمشدر.

حاضرگه حکومت طرفندن بیك تفتیش وتعقیب قیلنه تورغان وحکومت قارشنده افراطچیلردن صانالغان صول طرفلیلر: «بزنڭ مقصودمز بیر یوزنده جمیع بنی آدمنڭ عموماً راحت ومسعود بولوویدر. بو ایسه، هر کم طرفندن آرزو قیلنه‌چق بر اشدر. نی اوچون بو قدر حق بر فکر تیز قبول ایتلمی؟» دیلر. اورتالقده اولان حریت فرقه‌سی بونلرغه بویله جواب بیره‌در: (بز سزنڭ مقصودلرگزنی جمیع احتمالاتی وفلسفه‌لری ایله بیك یاخشی بله‌مز. هم بیك معقول ده کوره‌مز. لکن دنیانڭ جاهللر، ظالملر، حریصلر، ومتکبرلر ایله طولو ایکانینی ملاحظه قیلامز. دنیاده اش آڭلامی طورغان یاکه آڭلاسه‌ده قارشا طورغان کشیلر بیك کوبدر. اگرده سزنڭ فکرگزچه تدبیرسز بیك تیز عمل قیلنسه، دنیا چوالاچق. بیك کوب فتنه‌لر چغاچق (نی اوچون آندی کشیلر کوب بولغانلر؟ کوب بولماسونلر ایدی، فتنه چغاچق ایمش، چقسه‌نی؟» دیورگه منطق ووجدانمز ایرك بیرمیدر. بز بوتون عالمنڭ سعادتینی آرزو ایته‌رك ایله برابر آشغوب تدبیرسز عمل قیلونی معقول کورمیمز. طبیعتده طفره ممکن توگل هر ترقیده تدریج لازمدر. سز سویله‌گان فکرلرنڭ هر برسینه شاید حریت سایه‌سنده تدریجاً صلح ومسالمت ایله ایرشورمز» دیلر. حاصل کلام حریتچیلر روسیه‌نڭ حاضرگی حاللری وحاضرگی خلقلری آراسنده اوز مسلکلوندن آرتق فکر وتدبیرلونی یورتورگه ایرته دیلر بونلرنڭ مسلکلری حریت طرفنده بولغان عقللی بورژوآ بایلر طرفندن قبول ایتلمکده‌در. هم صایلاوغه قاتنشقان ساتسیالیستلرده شارلرینی بونلرغه صالمی باشقه‌لرغه صالو احتماللری یوقدر. چونکه اوز فکرلرینی نشر اوچون آنلر اوچونده حریت فرقه‌سینڭ مسلکی معقول کورینه‌در.

حاضرده مملکتمزده اوتوز قدر دینی، فلسفی، ملی، معاشی وسیاسی پارتیه‌لر باردر. بونلر حقنده یولدزده بحث ایتلور. کیله‌چك یولدزده حکومت طرفندن آرتق قسلمی تورغان لیگالنی پارتیه‌لرنڭ مهم مقصودلرینی اجمالا بیان قیلاچقمز.

سیاست بابندن.

ایتالیه‌ده ادارهٔ دولت.

ایتالیه مملکتنده دولت اداره‌سی مشروطه‌در. یعنی نظاملرنڭ چغووی اوچون خلقنڭ وکیللری رضا بولو شرطدر.

معلوم روشچه اعتقاد، سوز، شخص، اوی ومجلس حریتلری هر برسی ایتالیه‌ده‌ده باردر. پارلامینت دیوانلرینه وکیللر صایلاوغه قاتنشمق اوچون ایتالیه‌ده اوشبو شرطلر تعیین قیلنمشدر: (۲۱) یاشی طولغان بولمق، اوقی یازا بلمك، فاتیر حقی یلینه (۱۵۰) صوم بولورلق بر یورتده طورمق. صایلاو برگنه قاتلیدر. یاشرن ورشده یورتله‌در. وکیللککه صایلاناچق کشی‌نڭ (۳۰) نچی یاشی طولغان بولمق تیبشلیدر. پارلامینت یعنی دولت دیوانلری ایتالیه‌ده‌ده ایکی پالاتادن عبارتدر.

توبه‌نگی دیوان اوچون (۵۰۸) کشی بیشه‌ر یلغه صایلانادر. خدمتلری اوچون بو وکیللرگه خزینه‌دن هیچ بر حق بیرلمیدر.

یوغارغی دیوان یعنی سینات نڭ چلینلرینی ایتالیه کارولی عمرلك ایتوب اوزی تعیین قیلادر. کوبسنچه (۳۷۰) کشیدن عبارت بولادر.

وزیرلرنی پارلامینتده کوبره‌ك واوستون بولغان پارتیه چلینلرندن کارول اوزی تعیین قیلادر. چلینی آز بولغان پارتیه‌دن تعیین قیلا آلمیدر. اگرده پارلامینت چلینلرینڭ کوبره‌گی وزیرلرنڭ اشلرینی معقول کورمه‌سه‌لر، شول ساعت اول وزیرلر لوازملرندن توشمك لازم بولادر. اول تقدیرده کارول وزیرلككه باشقه کشیلرنی تعیین قیلمه‌غه مجبور بولادر. توبه‌نگی دیوان وزیرلرنی عیبلی طابسه، اش سینات دیوانندە قارالوب حکم ایتله‌در.

نظاملر طوغرسنده کیکاشنی هر ایکی دیوان قوزغاتا آلادر. کارول اوزی‌ده بو خصوصده اختیارلیدر. نالوك وایمانا خصوصلرنده‌گی کیکاش ایڭ اوّل توبه‌نگی دیوانده قارالادر. کارول توبه‌نگی دیوانڭ چلینلرینی قبول ایتمیچی طاراتده اختیارلیدر. اول تقدیرده دورت آی طولغانچی ایکنچی صایلاولر واقع بولورغه تیبشلیدر. کارولنڭ معاشلغی هر یلده (۵½) میلیون صوم خزینه صوماسندن آلنادر. چیت مملکتلر ایله اش قیلوده کارول ادارهٔ مشروطه‌لی باشقه دولتلرنڭ پادشاهی کبیدر.

ایسرتکچ اچملکلر حقنده.

روس محررلرندن گراف طولستوی نڭ بر رساله‌سندن ترجمه. مترجم: م. ع.

نی قدر ونیندی کوب فقیرلرنی طویدررلق بیرلرگه ته‌مه‌کی، اوزوم (ۋینوگراد) لر آشلق اوسه‌چك یرلرده اوسدرله‌در.

نی قدر آرپا، قولماق، آرش هم بره‌نگی شیکللی آشلقلر ایسرتکچ اچملکلر یاصارغه صرف قیلنادر. نیچه میلیون آدملرگه فائده‌لی اشلر اشله‌رلك خدمتچیلر ایسرتکچ یاصاو برلن مشغوللردر. مثلا: آنگلیه‌ده، بار خدمتچیلرنڭ اوندن بری ایسرتکچ یاصاوچیلردر.

ته‌مه‌کی تارتوڭ وتورلی ایسرتکچ لر اچونڭ آخری نی بولاچاق؟ ـ بونڭ آخری نی بولاچاغینی یورونغی بر حکایت بولای کورسه‌ته‌در: بر زاهد، شیطان ایله (اگرده سین مینم اویمه کره آلساڭ، مین سین قوشقان اشنی اشله‌رمن) دیبوب بحثله‌شکان. شیطان ایمگه‌نگان قارغا صورتنه کروب زاهدنڭ یورتی یاننده یوری باشلاغان. زاهد، بو قارغانی قزغانوب، اوینه کرتکان. شیطان، اویگه کرگاچ، زاهدکه وعده‌گده طورایندی ـ دیب، شوشی اوچ گناهنڭ برسینی اشله‌رگه قوشقان: «کشی اولترو،

زنا قیلو، ایسرتکچ اچو» زاهد ـ «مین ایسرسه‌م اوزیمه‌گنه زیان کیله» دیب ایسرتکچ اچمکچی بولغان. زاهد اچوب ایسرگاندن صوڭ بر آولغه باروب بر خاتون ایله مجلسلش بولغان شول زمانده، خاتون‌نڭ ایری قایتوب کیلگان وزاهد برلن صوغشورغه طوتنغان. آخرده زاهد آنی اولتروب‌ده قویغان.

مونه بورونغی حکایه ایسرتکچ اچونڭ آخری نی بولغانلغی بوروشچه کورسه‌تله‌در. هم درست بر مثالدر.

اوغرلاو، کشی اولترو شیکللی اشلر آبق کشیده بیك سیره‌ك طابوله‌در. محکمه‌لرده‌گی یازولاردن کورنووی بوینچه گناه وجنایتلرنڭ اوندن طوقز اولوشی‌نڭ ایسرك کوینچه قیلونغانلغی آڭلانادر. آمیریکه‌نڭ قایسی بر اشتاتلرنده (ولایتلرنده) ایسرتکچ اچوهم آنی کرتو وصاتو طیولغانلغندن، اوغرلاو، تالاو، کشی اولتورو شیکللی گناهلر بتوب زندانلرنڭ بوش طوررووی کوب گناهلرنڭ ایسرتکچ اچودن بولغانلغینی بیك یخشی کورسه‌ته‌در.

بو ایسرتکچ نڭ بر زیانیدر.

ایسرتکچ نڭ ایکنچی زیانی کشینڭ صاولغینه کیلتورگان ضررلریدر، یعنی ایسرتکچ اچوچیلرگه‌گنه بولا طورغان، کشی نی بیك جفالاندرا طورغان هم بیك کوب کشینڭ اولووینه سبب بولا طورغان آوررلارنی یاساویدر. اچه طورغان کشیلر نیندی‌گنه آورو برلن آورسه‌لرده، اچمی طورغان کشیگه قاراغانده اوزاغراق آوروب کوبسنه‌ه اولوب‌ده کیته‌لر. شوندی ضررلرینه قاراب استراخاۋای اوپشیستولر اچه‌طورغان کشیگه قاراغانده اچمی طورغان کشیگه زیانی کوبره‌ك بها ایله استراخغه آلالر. ایسرتکچ نڭ اوچنچی، ایڭ آفتق چیکن‌گی قورقنچلی بولغان، زیانی آنڭ عقلنی هم کوڭلنی قارالتوویدر: آراقی اچکان کشی طوپاس، احمق هم اوسال بولادر.

— ایسرتکچ ده نیندی فائده بار؟

— بر فائده‌ده یوق.

بورونغی آراقینی، خمرنی صرانی یاقلاوچیلر بو اچملکلر ساولقنی، کوچنی آرتدره‌لر، تننی یلتالر، کوڭلنی شادلاندرالر دیوب ئه‌یته‌لر ایدی. امّا حاضرده بو سوزلرنڭ یالغان ایکانلگی بیك یخشی اثبات قیلندی. ایسرتکچ لر ساولقنی آرتدرمیلر، چونکه آلارده بیك کوچلی آغو (الکحول) بار؛ آغونڭ ضررسز وفائده‌لی بولوو احتمالی یوقدر.

آراقینڭ قوّت بیرمه‌گانلگی بیك کوب زماندن بیرلی بر نیچه مرتبه اثبات قیلندی. برسی اچکوچی، ایکنچیسی اچمی طورغان ایکی یخشی اوستانڭ آیلق ویللق اشلرینی چاغشتروب قاراغانده؛ اچمی طورغان کشی کوبره‌ك هم یخشیراقده اشله‌گانی معلوم بولادر. صوغش وقتلرنده آراقی اچکان عسکرلر آراسندن کوچسزلری وآرتقه قالوچیلری اچمه‌گانلرگه قاراغانده کوبره‌ك بولغانی کورنه‌در.

آراقینڭ یلتماغانلغی، آراقی اچکاندن کیلگان یلیلق‌نڭ اوزاق طورماغانلغی، کشی‌نڭ اچوب آزراق یلنغاندن صوڭ نغراق طوڭغانلغی اثبات قیلنمشدر. اوشوب اولوچیلر کوبسنچه آراقی برلن یلنغانغه کوره دنیادن کیته‌لر. آراقی‌دن بولغان راحت، کیف، کوڭل آچو ـ چن کوڭللیلك، چن شادلق توگل ایکانلگینی کورسه‌تورگه هیچ دلیل کیره‌ك توگل. هرکم بونڭ شادلغی نیندی شادلق ایکانینی اوزی بله‌در. قالالرده بایرام کونلرنده قاباقلرده، نی تورلی قیلونشلر قیلونغانلغنی هم آوللرده بایرام وطوی شیکللی ایسرتکچ برلن اوتکه‌رلگان مجلسلرنی آبق کوینچه قاراب طورورغه‌غنه کیره‌ك.

ایسرکلرنڭ شادلقلری کوڭللیلکلری هر وقت سوگنو صوغشو، ایمگه‌نو وتورلی ناچار اشلر هم کشی‌نڭ ایسانلگینی ساولغینی بترو برلن‌گنه بته‌در.

ایسرتکچ هیچ کمگه نی صاولق نی قوّت وکوچ، نی بر شادلق بیرمیچی باری بر زور زیان‌غنه کیلتوره‌در. بولای بولغاچ هر بر عقللی کشی باشقالرنی آنڭ برله صیلاو توگل، بلکه بار قوّتی وکوچی برلن بو فائده‌سز آغودن خلقنی طیارغه وبو آغونی اچونی بترور اوچون طرشورغه تیوش ایدی.

امّا آدملرنڭ بختسزلگینه قارشی بزنڭ زمانمزده‌ده بیك یونلی هم عقللی کشیلرده بورونغیلردن قالغان عادتنی طاشلی آلماغانلقلرندن اوزلری اچو هم باشقه‌لرنی تورلی ایسرتکچ لر برله صیلاوغنه توگل، بار قوّتلری، حاللری برله بو اچونی یاقلیلر.

بو کشیلر ایسرتکچ اچونی شول روشچه یاقلیلر: «عیب ایسرتکچ ده توگل، ایسروده. اگرده بز اچمه‌سه‌ك حکومتنڭ بر زور (داخودی) کیمیدر، بایراملرنی طویلرنی نیچك خمرسز اوتکه‌رمك کیره‌ك؟ آلش بیرش ایتکانده، قدرلی قوناق کیلگانده اچمیچی ممکن توگل، یارلی خدمتچیلر، فقیرلك برلن کون اوتکه‌رگان هم بزنڭ شیکللی آغر اش اشله‌گان کشیگه اچمیچی هیچ طوغری کیلمی» دیلر.

دنیالری چیبه‌ر کشیلر ئه‌یته‌لر: «اگرده بز وقتنی بلوب هم عقلمزدن یازماسلق‌غنه اچسه‌ك هیچ کمگه زیان ایتمیمز» دیب ایته‌لر. کناز ۋلادیمیر: «اچملك اوروسنڭ کوڭلینی بیك آچادر» دیمشدر.

بز اوزمزنڭ اچوومز برلن اوزمزدن باشقه هیچ کمگه زیان کیلتورمیمز. اوزمزگه زیان ایتسه‌ك بو اوز اشمز بز بره‌وونی‌ده اویره‌تمیمز هم بره‌وودنده سبق آلاسیمز کیلمی؛ اچونی بز باشلامادق هم بز‌گنه بتره آلمامز ایندی» دیلر.

ایسرتکچ اچوچیلرنڭ بایی بولسون، یارلی‌سی بولسون، قارتی بولسون، یاشی بولسون، بارسیده شوندی اوق سببلر کورسه‌توب، اوزلرینی اچوده گناهسز ایتمکچی بولالر.

موندی صلتاولر نیچه یللر الوك اشکه یاراغان بولسه‌لرده، حاضرده اشکه یارامیلر ایندی، چونکه اوّلده خلق ایسرتکچ اچونی زیانسز، ایسرتکچ کشینڭ صاولغینی وکوچنی آرتدرا دیب اویلاغانلر، ایسرتکچ‌ده کشیگه ضررلی آغو بار ایکانلگینی بلمه‌گه‌نلر، شوڭار کوره اول وقتده بو سوزلرنی سویله‌رگه ممکن ایدی.

ایسرتکچ اچه‌رگه اویره‌نوب هم آنی تاشلی آلماغانلغندن تورلی جفالر چیگوب مڭله‌ب وقتسز اولوچیلر یوق وقتده بونی ایترگه یاری ایدی. آنالاری ایسرتکچ استعمال قیلورغه اویره‌نگه‌نلکدن نیندی زور عذابلرغه تاروغان نیچه یوز ونیچه مڭ بالالرنی هم خاتونلرنی بز کورمه‌سه‌ك، ایسرتکچ ضررسز بر کوڭل آچوچی دیب ئه‌یتورگه ممکن ایدی. سبرگه وکاتورگه قوولغانلرنی هم زندانلرنی طولتورغان، نیچه مڭ گناهکارلرنی، ایسرکلك بلاسی برلن فاحشه‌لکده خراب بولغان خاتونلرنی کورمه‌س بورون بونی ئه‌یتورگه ممکن ایدی. ایسرتکچکه آلدانولاری برلن اوزلرینڭ کوچلرینی عقللرینی ویران ایتکان هم بو بولماسه عمرلرینی راحتلکده هم باشقه

کشیلرنیده قوواندروب اوتکاره‌چه‌ك نیچه‌مك کشیلرنی بزبلمه‌س بوروٗن بونی‌ئه یتورگه اورن بار ایدی.

آخری بار.

ییرلرده‌گی برکت.

یاۋروپاده بیلگیه مملکتنده ایگنچیلر هر دیسه‌تینه‌دن (١٢٩) پوت آشلق آلالر ایمش. ودخی آنگلیه‌ده (١٢٣) پوت آمیریکاده (٨٣) پوت گیرمانیه‌ده (٧٨) پوت آلالر ایمش. اما روسیه‌ده اورتا حساب ایله هر دیسه‌تینه‌دن فقط (٣٩) پوت آشلق آلنادر. بو خصوصده ییرنڭ برکتنده وخدانڭ فضلنده کیمچیلك یوقدر. بلکه کیمچیلك بنده‌نڭ کسبنده‌در. معقول روشده کسب اوٗچوٗن علم وهنر لازمدر. روسیه‌نڭ نادانلغی وموژیکلگی بیك معلومدر.

یولدز کتبخانه‌سی.

یولدز کتبخانه‌سنده اوٗشبو کتابلر صاتلمقده‌در:

(معلم اوّل) اصول مدیه اوزره ترتیب ایدلمش الفبای ترکیدر. بو الفبا ایله ٧ نچی یه‌شلك بالانی ایکی آی اچنده ترکیچه اوقورغه هم یازارغه اوٗیره‌تمك ممکندر. اوقوتو اصولینی اوٗیره‌نمگه هیچ حاجت یوقدر. کتابنڭ اوزینی کورگانده نیچك تعلیم قیلناچغینی هر کم آڭلارلقدر. قازان، کیرمان، حاجی طرخان، اوفا، اورینبور، قازاقستان، ترکستان، داغستان، سیبیریه، جونغاریه وقاشغار طرفلرنڭ جدیدی وقدیمی مکتبلرنڭ کوبسنده بوالفبا قبول ایدلمشدر . . . . . بهاسی (١٠) تییندر.

(معلم ثانی) اصول تحریکیه اوزره ترتیب ایدلمش الفبای عربیدر. بو الفبانی معلم اوّلنی اوقوب تمام ایتکان بالالرغه، قرآننی درست وتیز اوقومغه توشندرمك اوٗچوٗن تعلیم ایدلور. بونڭ آخرنده (٣٠) قدر قسقا سوره‌لر بالالر اوزلری طانوب اوقورلق درجه‌ده ایری حرف وحرکات ایله آچق شکلده طبع ایدلمشدر. بر آی اچنده بو الفبانی اوّلندن آخرینه‌قدر اوقوغان بالاغه طوغری قرآن کریمنی تعلیم قیلنا باشلانور . . . . . . بهاسی (٧) تییندر.

(قراءت قرآن) بوکتابده قرأت عربیه وتجوید قرآن حکملری بیك آچق صورتده بیان قیلنمشدر. استاذدن قرأت ایتمه‌گان وعلم تجویدنی اوقوماغان کشی‌ده بو کتاب ایله قرأتینی درستله‌مك ممکندر . . . . بهاسی (٧) تییندر.

(مشق خط) شاگردلرنی حسن خط قاعده‌لری بوینچه ماتور یازارغه اوٗیره‌تمك اوٗچوٗن ترتیب ایدلمش مشق اورنه‌گیدر. بواورنه‌كنڭ اوٗستینه یوقا کاغد قویوب، قامش قلم ایله یاکه‌قییق تیمر قلم ایله یاکه یاتسی وقییق یونلمش کارانداش ایله تکرار یازا یازا بالالرنڭ یازولری بیك تیز گوزه‌للنه‌در. یازونی مشق یازابلمه‌گان الوغ کشیلرده اوٗشبو مشقنامه ایله گوزل ومشقی یازارغه اوٗیره‌نمك ییگلدر. . . . . . . بهاسی (٧) تییندر.

١) (عقائد)، ٢) (طهارت)، ٣) نماز)، ٤) (جماعت) ، ٥) (روزه، زکات وحج) مکتبلر اوٗچوٗن ترتیب قیلنمش مسائل دینیه رساله‌لریدر، که قایو مسئله‌لر حقنده اولدقلری اسملرندن معلومدر . . هربرینڭ بهاسی (٥) تیین . . . . . . ومجموعی (٢٥) تییندر.

(هلال) دینی بایراملر، تاریخی کوٗنلر وتقویملر. خصوصنده . . . . بهاسی (١٠) تییندر.

(شریعت) ابتدائی مکتبلرنڭ (٤) نچی صنف شاکردلری اوٗچوٗن ترتیب ایدلمشدر. بوکتابده اسلام دیننده فرض، واجب، سنت، مستحب، حلال وحرام یامکروه بولغان عمللرنڭ هربرسی اجمالا صانالمشدر. شریعت حکملرینڭ هر برسندن اجمالا خبردار بولیم دیگان الوغ کیمسه‌لر اوٗچوٗن‌ده بیك فائده‌لی بر کتابدر . . . . بهاسی (١٠) تییندر.

(عقائد منظومه) نظملی معتقدات رساله‌سیدر. بالالرغه (ادبی مقاملر ایله) حفظ قیلدرمق اوٗچوٗن ترجمه قیلنمشدر. . . . بهاسی (٥) تییندر.

(عبادات اسلامیه) بوکتابده اسلام دیننده مأمور بولغان عمل وعبادتلرنڭ هر برسینڭ حکملری سؤال وجواب طریقیله تفصیلا بیان قیلنمشدر. مکتب شاگردلری اوٗچوٗن‌ده، الوغ کیمسه‌لر اوٗچوٗن‌ده، فائده‌لی کتابدر. . . . . . . بهاسی (٣٠) تییندر.

(حقوق اسلامیه) رشدی مکتبلرنڭ شاگردلری اوٗچوٗن ترتیب قیلنمشدر. معاشره، معامله، موارثه، ومحاکمه خصوصلرنده اسلام دینی طرفندن بویوٗرلمش قانون ونظاملرینی بیان قیلا طورغان (٤) جزءلك کتابدر. حاضرده (میراث ومقاسمه) اسملی (٣) نچی جزئی نشر اولمشدر . . . . بهاسی (١٠) تییندر.

(انباء الانبیاء) مفصل قصص انبیاء وتاریخ دینی کتابیدر. حاضرده فقط برنچی جزئی نشر قیلنمشدر. . . . . بهاسی (٣٠) تییندر.

(دروس شفاهیه) مدرسه‌لرده ورشدی مکتبلرده عربچه اوقومغه باشلامش برنچی صنف شاکردلری اوٗچوٗن تألیف قیلنمش لغات ومکالمهٔ عربیه کتابیدر. عرب لسانینی عملی وشفاهی طریق ایله تعلیم قیلمق اوٗچوٗن موافق روشده، عربی لغتلر، جمله ومکالمه‌لر منتظم وتدریجی بر سیستم اوزرنده (٧٥) درسلك ایتوب ترتیب ایدلمشدر. بوکتاب ایله هربر هوسلی واجتهادلی کشی، معلمدن باشقه اوزندن اوزی عربچه سویله‌شورگه وعربی کتابلرنی مطالعه قیلورغه اوٗیره‌نمك ممکندر. هر درسی بر تیین اولرق مجموعینڭ . . بهاسی (٧٥) تییندر.

(استفتاح) ترکی تلده منتظم صرف عربی کتابیدر. . . . . بهاسی (٣٠) تییندر.

(استکمال) ترکی تلده منتظم نحو عربی کتابیدر. بوکتابده قواعد نحویه یاۋروپالسانلرینڭ نحو قاعده‌لری سیستیمنده منتظم صورتده ترتیب ایدلمشدر. . . . . بهاسی (٣٠) تییندر.

(قوانین نحویه) مدرسه‌لرنڭ ٢ نچی صنف شاکردلری اوٗچوٗن تألیف قیلنمش نحو کتابیدر. بو کتابده نحو قاعده‌لری اسلوب جدید اوزره عربچه بیك سهل عباره ایله بیان قیلنمشدر. . بهاسی (٢٠) تییندر.

(میزان الافکار) عربی العباره منطق جدید کتابیدر. بو کتابده علم منطق قاعده‌لری یاۋروپا دار الفنونلرینڭ فلسفه شعبه‌سنده تدریس قیلنمقده اولان ترتیب واصطلاحات اوزره بیك ییڭل اسلوب ایله بیان قیلنمشدر. قواعد جدیدهٔ منطقیه‌دن ماعدا علم روح وعلم مباحثه‌نڭ مهم مسئله‌لرینی وفنون ومعارفڭ تقسیماتینی شامل (٢٠٨) صفحه‌لك برکتابدر . . . . بهاسی (٥٠) تییندر.

(ترجمان روسی) تدریجی وعملی طریقی اوزره روسچه سویله‌شورگه وروس کتابلرینی مطالعه قیلورغه اوٗیره‌تمك اوٗچوٗن مکالمهٔ روسیه مجموعه‌سیدر. . . . . بهاسی (٢٠) تییندر.

(متحرك الفبا) قاترغی کاغدکه باصلمش زور، زور حرفلردرکه (٣٢) کیسه‌ك کاغدده هر برسوزنی یازارلق باش، اورتا، آخر ویالغوز حرفلر اصلاح قیلنوب درج قیلنمشدر. بالالرنی حرف طانورغه، اوقورغه ویازارغه ملکه له‌ندرمك اوٗچوٗن بیك فائده‌لی الفبادر . . . . . . بهاسی (٣٠) تییندر.

(دولت دوماسی) ١٩٠٥ نچی سنه ٦ نچی آۋگوستده پادشاهمز ایمپراتور اعظم طرفندن تأسیس وتصدیق ایدلمش **(گوٗسودارستۋیننایا دوما)** ایله آڭا چلینلر صایلاونڭ نظامنامه‌لرینڭ ترجمه‌سی. آخرنده مذکور سنه‌نڭ ١٧ نچی اوکتیبرنده صادر اولان الوغ مانیفیست ایله ١١ نچی دیکه‌برده بویوٗرلمش صایلاو نظاملرینی کامله وخصوصنده‌غی الوغ فرماننڭ کیره‌کلی ماده‌لری‌ده باردر. . بهاسی (٢٠) تییندر،

تش دوکتوری

ا. م. بورلیاند. بالشوی پرالومنی‌لورامده گورزین یورطنده. سرحاولرنی ایرته‌گی ساعت اوندن کیچکی ساعت آلتی‌غه قدر قبول ایته، یاڭا تشلر قویادر.

گوٗسودارستۋیننایا دوما.

بوکوٗنلرده قزانده یولدز اداره‌سی طرفندن (دولت دوماسی) یعنی گوٗسودارستۋیننایا دوما اسمنده بر نظام رساله‌سی نشر قیلندی.

اوٗشبو رساله پچه‌ن بازارنده کتاب دکانلرنده (١٥) تییندن صاتلادر.

محلهٔ مرجانیه‌ده مسجد آستنده‌غی کلادوۋیلر اجاره‌غه بیرله‌در. بو خصوصده خبر آلمق اوٗچوٗن محله وکیلی عبدالرحمن قوشایف‌غه مراجعت ایتمك لازمدر.

محرر وناشری: احمدهادی مقصودی.

Лито-Типографія И. Н. Харитонова. Казань, Пассажъ. Редакторъ-издатель: Ахмедъ-Гадій Низамовичъ Максудовъ.